

**ΤΕΙ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**

**ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
«ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΗΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ»**

**ΚΑΡΑΧΡΗΣΤΟΥ ΙΩΑΝΝΑ
ΦΑΡΜΑΚΗ ΘΕΟΦΑΝΩ**

ΕΠΟΠΤΕΥΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: Κος ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

ΠΑΤΡΑ, 2014

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	6
Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ	6
1.1 ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ	6
1.2 ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ	8
1.3 Η ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΣΕ ΑΥΤΟ	10
1.3.1 ΕΙΔΗ ΤΡΑΠΕΖΩΝ- ΕΤΑΙΡΙΕΣ ΠΟΥ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	10
1.3.2 ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ, ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ ΚΑΙ ΒΑΘΜΟΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ, ΤΡΑΠΕΖΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΑ ΔΙΚΤΥΑ ΔΙΑΝΟΜΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	14
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	19
ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ	19
2.1 ΦΟΡΕΙΣ ΠΟΥ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ	19
2.2 ΜΕΤΟΧΟΛΟΓΙΟ ΤΩΝ ΕΙΣΗΓΜΕΝΩΝ ΣΤΟ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟ ΑΘΗΝΩΝ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ	22
2.3 ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	23
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	25
ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΣ ΚΛΑΔΟΣ ΚΑΙ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ	25
3.1 ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΤΗΝ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΚΛΑΔΟΥ	25
3.2 ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΜΠΕΙΡΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΧΕΣΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΤΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΚΛΑΔΟΥ	30
3.3 ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ - ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΚΑΙ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ	36
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	39
ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΚΑΙ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΟΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΤΟΜΕΑ	39

4.1 ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΛΑΔΟΥ	39
4.2 ΔΟΜΗ ΚΛΑΔΟΥ.....	40
4.3 ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ-ΤΑΣΕΙΣ.....	41
4.4 ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΩΝ.....	41
4.5 ΠΗΓΕΣ ΚΕΡΔΟΦΟΡΙΑΣ-ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑ.....	42
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	44
ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ.....	44
5.1 ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ.....	44
5.2 Ο ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ	45
5.3 ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ.....	46
5.4 Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΤΕΛΟΥΣ ΧΡΗΣΗΣ	47
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6	54
ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΑΕΠ, ΚΕΦΑΛΑΙΟΠΟΙΗΣΗ, ΜΕΤΟΧΟΛΟΓΙΟ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΚΑΙ ΞΕΝΕΣ ΑΜΕΣΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ	54
6.1 ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΑΕΠ	54
6.2 ΔΙΕΘΝΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ	55
6.3 ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΕΙΣ ΔΑΝΕΙΩΝ	59
6.4 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΤΟΚΙΩΝ.....	61
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	62
ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΚΑΙ ΚΡΙΣΗ.....	62
5.1 ΜΟΧΛΕΥΣΗ.....	62
5.2 ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑ.....	63
5.3 Η ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΓΙΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΙΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ.....	63
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6	64
ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΑΝΙΣΟΡΡΟΠΙΕΣ ΚΑΙ ΕΠΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ.	64
6.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	64
6.2 Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΤΟΝΙΣΕ ΚΑΙ ΕΝΙΣΧΥΣΕ ΤΙΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΠΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΕΙ Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ.	66
6.3 Η ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ.	68
6.4 ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟ ΧΡΕΟΣ ΚΑΙ Η ΑΝΗΣΥΧΙΑ ΤΩΝ ΑΓΟΡΩΝ	70

6.5 ΟΙ ΑΝΙΣΟΡΡΟΠΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΤΗΣ ΣΥΓΚΛΙΣΗΣ	72
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7	74
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΑΠΟ ΟΙΚΟΥΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ	74
7.1 ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΠΙΣΤΟΛΗΠΤΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ.....	74
7.2 2012: ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΗ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΑΠΟ ΝΟΜΥΡΑ	74
7.3 2013 FITCH: ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ	75
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8	76
ΈΡΕΥΝΑ.....	76
8.1 ΈΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΣΚΟΠΟΙ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΈΡΕΥΝΑΣ	76
8.2 ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΙΔΗ ΕΡΕΥΝΩΝ	77
8.3 ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ	79
8.4 ΜΕΘΟΔΟΙ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΥΛΙΚΟΥ.....	80
8.5 ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΈΡΕΥΝΑΣ.....	83
8.6 ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ ΤΟΥ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ	83
8.6.1 ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ.....	84
8.6.2 ΣΕΙΡΑ ΤΩΝ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ	86
8.6.3 ΔΙΑΤΥΠΩΣΗ ΤΩΝ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ.....	87
8.6.4 ΥΛΙΚΗ ΚΑΙ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ.....	88
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9	89
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	89
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	97

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

1.1 ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ

Η ιστορική εξέλιξη του Ελληνικού τραπεζικού συστήματος είναι στενά συνδεδεμένη με τις εξελικτικές φάσεις της νεότερης οικονομικής ιστορίας της χώρας μας, οι οποίες διακρίνονται σε τρεις περιόδους. Η πρώτη περίοδος εκτείνεται από την ουσιαστική εγκαθίδρυση του Νεότερου Ελληνικού Κράτους (1828) μέχρι το έτος 1927 περίπου. Η δεύτερη από το 1928 μέχρι το τέλος του δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου και η τελευταία από το 1946 μέχρι τη σημερινή εποχή. Αναλυτικότερα:

i. ΠΡΩΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (1828-1927)

Η πρώτη εξελικτική φάση καλύπτει μεγάλη χρονική περίοδο και αφορά κυρίως την οργάνωση και την δραστηριότητα του τραπεζικού συστήματος, αλλά και γενικότερα τον βαθμό και τον ρυθμό της οικονομικής προόδου. Κύριο γνώρισμά της αποτελεί η απουσία του κράτους καθώς επίσης και ο έλεγχος από ειδικό νομοθετικό πλαίσιο. Εκδοτική αρμοδιότητα ασκούσε κυρίως η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος από το 1841 έως το 1927 περίπου, δραστηριότητα την οποία αναγνώρισαν αργότερα και άλλα ιδρύματα κατά την χρονολογική αυτή φάση. Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα στρέφονται προς όλους τους παραγωγικούς κλάδους, εκτελώντας αδιάκριτα όλες τις τραπεζικές εργασίες. Επίσης ιδρύθηκαν αρκετά τραπεζικά ιδρύματα από τα οποία τα περισσότερα ήταν τοπικού ή προσωπικού χαρακτήρα και ελάχιστα από

εκείνα κατόρθωσαν να αναπτύξουν αξιόλογη δράση και να επιζήσουν τα επόμενα χρόνια.

ii. ΔΕΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (1928-1945)

Όπως επισημάνθηκε, το τραπεζικό σύστημα παρουσίαζε αδυναμία ανάπτυξης και οργάνωσης. Σ' αυτό συνέβαλε και η έλλειψη ειδικού νομοθετικού πλαισίου απαραίτητου για την λειτουργία των τραπεζών. Έχοντας στόχο την βελτίωση του κλάδου, οι τράπεζες επικεντρώθηκαν κυρίως στον σταδιακό καταμερισμό των βασικών τραπεζικών λειτουργιών, και της αντίστοιχης δημιουργίας εξειδικευμένων φορέων. Επίσης ψηφίστηκαν ειδικοί νόμοι οι οποίοι καθορίστηκαν για πρώτη φορά – αρχικά με τις προϋποθέσεις και τους όρους της τραπεζικής λειτουργίας, αργότερα με περιοριστικούς κανόνες – στους τομείς των συναλλαγματικών δοσοληψιών και της κυκλοφορίας τραπεζογραμματίων.

iii. ΤΡΙΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (1946 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ)

Η τρίτη και τελευταία περίοδος χαρακτηρίζεται από την προσέλευση του ξένου τραπεζικού ενδιαφέροντος, σε συνδυασμό με την συνέχιση της τάσης συγκέντρωσης των ελληνικών τραπεζικών ιδρυμάτων σε επιχειρηματικού συνδυασμού συγκροτημάτων ευρύτερης βάσης και μεγαλύτερης δυναμικότητας.

Παρατηρείται και η δημιουργία του οργανισμού τουριστικής πίστωσης το 1946, με σκοπό την ενίσχυση του τομέα του τουρισμού. Στη συνέχεια, ιδρύθηκαν δύο κρατικά ελεγχόμενοι οργανισμοί, ο οργανισμός χρηματοδοτήσεων οικονομικής ανάπτυξης το 1954 και της βιομηχανικής

ανάπτυξης το 1960. Οι παραπάνω οργανισμοί συγχωνεύθηκαν το 1964 σε ενιαίο κρατικό οργανισμό με την επωνυμία Ελληνική Τράπεζα Βιομηχανικής Ανάπτυξης (Ε.Τ.Β.Α).

1.2 ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ

Η αξιοποίηση της τεχνολογίας δεν μπορεί να εξεταστεί ξέχωρα από τις κοσμογονικές αλλαγές οι οποίες διαδραματίζονται στο τέλος του προηγούμενου αιώνα όσον αφορά την κυκλοφορία του χρήματος και των κεφαλαίων. Είναι γεγονός ότι οι οικονομικές ανατροπές τροφοδοτούν την ανάγκη χρήσης όλο και περισσότερο της τεχνολογίας ως υψίστης σημασίας για την ύπαρξη των τραπεζών. Ταυτόχρονα θέτουν τεράστια προβλήματα και ερωτήματα για το μέλλον της απασχόλησης, των αμοιβών και των εργασιακών σχέσεων στις τράπεζες. Είναι γενικά παραδεκτό ότι η αυτοματοποίηση καταργεί θέσεις εργασίας οι οποίες ήταν προσανατολισμένες σε χειρωνακτικούς διακανονισμούς, όπως πραγματοποίηση λογιστικών εγγραφών, ελέγχους και διάφορες άλλες συνηθισμένες εργασίες.

Επιπλέον όλες σχεδόν οι σύγχρονες τραπεζικές υπηρεσίες και προϊόντα στηρίζουν και διεκπεραιώνουν τις ενέργειες τους πλέον μέσω πληροφοριακών συστημάτων, τα οποία αποτελούν θεμελιώδη λίθο της ψηφιακής υποδομής τους.

Τέτοια συστήματα διαχειρίζονται τις back-office και front-office εργασίες του πιστωτικού ιδρύματος, από τις συναλλαγές στα καταστήματα, μέχρι εκείνες στο internet και τα άλλα εναλλακτικά δίκτυα, σε πραγματικό χρόνο, επί εικοσιτετραώρου βάσης και υποστηρίζονται συναλλαγές σε διαφορετικά νομίσματα. Συνήθως

απαρτίζονται από υποκαταστήματα (υπομονάδες), οι οποίες επιτελούν συγκεκριμένες τραπεζικές λειτουργίες, όπως για παράδειγμα διαχείριση πελατών, προϊόντων, καταθέσεων, εισπράξεις, πληρωμές, πάγιες εντολές, χορηγήσεις, χρεόγραφα, αξιόγραφα, διοικητική πληροφόρηση και πολλά άλλα. Ένα σύγχρονο αξιόπιστο ίδρυμα του είδους διευκολύνει τη δημιουργία νέων προϊόντων και μπορεί να υποστηρίζει τη γρήγορη διάθεση τους στην αγορά. Παράλληλα, παρέχει λογιστική και χρηματοοικονομική ανάλυση και πληροφόρηση σε όλα τα επίπεδα μάνατζμεντ του οργανισμού. Ακόμα, βασικό στοιχείο ενός επιτυχημένου και ολοκληρωμένου συστήματος είναι το πελατοκεντρικό βάθος εστίασης, δηλαδή κατά πόσο μπορεί το σύστημα να βοηθήσει στη διακράτηση των υπάρχοντων πελατών και στην προσέλκυση καινούργιων, δημιουργώντας ευκαιρίες για την προώθηση νέων προϊόντων.

Έτσι λοιπόν η τράπεζα αποκτά καλύτερη επίγνωση των αναγκών του πελάτη, έτσι ώστε να είναι σε θέση να του προσφέρει τις ανάλογες υπηρεσίες, ενώ παράλληλα εξετάζονται τρόποι ανταπόκρισης του πελάτη σε καθετί που του παρέχει-σε συνάρτηση ασφαλώς και με άλλα στοιχεία-καταστρώνοντας την πελατειακή στρατηγική της. Βέβαια για την κάλυψη όλων αυτών των τεχνολογικών επιτευγμάτων απαιτείται ευρύ φάσμα υλικών υποδομών (υπολογιστών, μηχανημάτων, συσκευών) και λογισμικών εφαρμογών, όπου διακρίνονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες. Σε εκείνες με τις οποίες ο πελάτης έρχεται σε άμεση επαφή (π.χ. ΑΤΜ) και σε αυτές που λειτουργούν υποστηρικτικά ή βάση των οποίων στηρίζονται οι υπηρεσίες και τα προϊόντα που προσφέρονται από την τράπεζα στους πελάτες της λιανικής (π.χ. διαχείριση αιτήματος δανείου). Αυτοί οι μηχανισμοί τήρησης και διακίνησης πληροφοριών αποτελούν τον απαραίτητο και κρίσιμο κρίκο ο οποίος διαφοροποιεί τη μία τράπεζα

από την άλλη και συχνά δημιουργεί το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στην αγορά.

1.3 Η ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΣΕ ΑΥΤΟ

1.3.1 ΕΙΔΗ ΤΡΑΠΕΖΩΝ- ΕΤΑΙΡΙΕΣ ΠΟΥ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

α. είδη τραπεζών

Υπάρχουν διάφορα είδη τραπεζών οι οποίες διαχωρίζονται σύμφωνα με τον ρόλο που καλούνται να αναλάβουν, και με το διαφορετικό νομοθετικό πλαίσιο. Πρόκειται για τις Κεντρικές Τράπεζες, τις εμπορικές, τις τράπεζες κοινοτικής ανάπτυξης, τις επενδυτικές, τα ταχυδρομικά ταμειυτήρια, το Private Banking, το Corporate Banking και τις συνεταιριστικές τράπεζες. Οι κεντρικές τράπεζες ελέγχουν συνήθως τη νομισματική πολιτική και μπορούν σε περίπτωση κρίσης να δανείζουν, δίνοντας με αυτόν τον τρόπο την έσχατη λύση.

Χρεώνονται συχνά με τον έλεγχο του διαθέσιμου χρήματος, συμπεριλαμβανομένης της έκδοσης νομίσματος. Μερικά παραδείγματα κεντρικών τραπεζών είναι η Τράπεζα της Ελλάδος και η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. Οι τράπεζες κοινοτικής ανάπτυξης είναι εκείνες που παρέχουν οικονομικές υπηρεσίες και πίστωση σε μη ανεπτυγμένες αγορές ή πληθυσμούς.

Τα ταχυδρομικά ταμιευτήρια είναι ταμιευτήρια που συνδέονται με τα εθνικά ταχυδρομικά συστήματα . Η Ιαπωνία και η Γερμανία είναι παραδείγματα των χωρών με τα προεξέχοντα ταχυδρομικά ταμιευτήρια . Το Corporate Banking έχει ως αντικείμενο τα τραπεζικά προϊόντα που αφορούν κυρίως επιχειρήσεις και εταιρίες . Ακόμη, το Private Banking ασχολείται με λογαριασμούς μεγάλων πελατών με μεγάλη οικονομική επιφάνεια.

Λόγω της παγκοσμιοποίησης της τραπεζικής αγοράς και των δυνατοτήτων που παρέχει η σύγχρονη τεχνολογία των επικοινωνιών, οι συναλλασσόμενοι στην Ελλάδα μπορούν σήμερα να αναζητούν και να επιλέγουν χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες από έναν πολύ μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων και τους ανά τον κόσμο ανταποκριτές ή συνεργάτες τους. Η Τράπεζα της Ελλάδος δημοσιεύει στοιχεία για τις κατηγορίες φορέων παροχής τραπεζικών υπηρεσιών. Με βάση την πιο πρόσφατη σχετική δημοσίευση το Μάρτιο του 2008, το ελληνικό τραπεζικό σύστημα περιλαμβάνει 64 πιστωτικά ιδρύματα, εξαιρουμένης της Τράπεζας της Ελλάδος (από 62 κατά την 31.12.2006) και 42 λοιπές εταιρίες του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

β. πιστωτικά ιδρύματα με έδρα ή υποκαταστήματα στην Ελλάδα
Σύμφωνα με στοιχεία που δημοσιεύει η ΤτΕ, το Μάρτιο του 2008, στην Ελλάδα ήταν εγκατεστημένα και λειτουργούσαν 64 πιστωτικά ιδρύματα, εκ των οποίων τα 35 ήταν πιστωτικά ιδρύματα (19 εμπορικές και 16 συνεταιριστικές τράπεζες) που έχουν καταστατική έδρα στην Ελλάδα, και 23 υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν έδρα σε άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ελληνικές Εμπορικές Τράπεζες	:	19
Συνεταιριστικές Τράπεζες	:	16
Ξένες Τράπεζες	:	29
Ειδικοί Πιστωτικοί Οργανισμοί	:	1

Το πιστωτικό ίδρυμα που έχει εξαιρεθεί από την εφαρμογή του ν.3601/2007, είναι το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων. Όσον αφορά τις εμπορικές τράπεζες είναι πιστωτικά ιδρύματα τα οποία λειτουργούν με τη μορφή της ανώνυμης εταιρίας, και ανάλογα με το ιδιοκτησιακό καθεστώς τους διακρίνονται σε δημόσιες και ιδιωτικές.

Αποτελούν τα σημαντικότερα χρηματοδοτικά ιδρύματα καθώς κυριαρχούν στο χρηματοδοτικό σύστημα κάθε χώρας και διαδραματίζουν πολύ μεγάλο ρόλο στην οικονομία. Βρίσκονται στο κέντρο του νομισματικού συστήματος αφού έχουν την ικανότητα να μεταβάλουν την προσφορά του χρήματος μιας χώρας και έτσι να επιδρούν στην αγοραστική δύναμη του κοινού. Με αυτό το χαρακτηριστικό τους, ξεχωρίζουν από τα άλλα αντίστοιχα ιδρύματα.

Επιπρόσθετα, δέχονται καταθέσεις, δανείζουν και έτσι επενδύονται κεφάλαια με αποτέλεσμα να κάνουν δυνατή τη χρήση των πόρων μιας χώρας. Με τον δανεισμό και τις επενδύσεις διευκολύνουν την οικονομική διαδικασία της παραγωγής, της διανομής και κατανάλωσης. Σήμερα οι εγχώριες εμπορικές τράπεζες προσφέρουν όλα τα χρηματοπιστωτικά προϊόντα και τις υπηρεσίες, ενώ η διάκριση μεταξύ εμπορικών και επενδυτικών τραπεζών δεν υφίσταται πλέον, σαν αποτέλεσμα της αναδιάρθρωσης του τραπεζικού συστήματος που συντελέστηκε κατά την δεκαετία του 1990. Η αλλαγή αυτή προέρχεται από τη διεθνή πρακτική του ευρωπαϊκού και του παγκόσμιου τραπεζικού συστήματος.

Οι ειδικοί πιστωτικοί οργανισμοί είναι πιστωτικά ιδρύματα που δημιουργήθηκαν για να υπηρετήσουν ένα συγκεκριμένο σκοπό ανάλογα με την κατηγορία που έχει προσανατολιστεί ο καθένας από αυτούς. Αρχικά η άσκηση της αγροτικής πίστης είχε ανατεθεί εξ' ολοκλήρου στην Αγροτική Τράπεζα και όλα τα προγράμματα για την άσκηση της εθνικής αγροτικής οικονομίας περνούσαν μέσα από την τράπεζα αυτή. Στον τομέα της στεγαστικής πίστης υπήρχαν τρεις τράπεζες (κτηματική και στεγαστική σαν κρατικές και μια ιδιωτική η Ασπίς) όπου χορηγούσαν δάνεια στεγαστικά σε ιδιώτες και σε άλλα πρόσωπα ιδιωτικού ή δημόσιου δικαίου. Μαζί με το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο και το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων είχαν το μονοπώλιο στις χορηγήσεις των δανείων αυτών. Υπήρχαν ακόμα και οι επενδυτικές τράπεζες (ΕΤΒΑ, ΕΤΕΒΑ, Τράπεζα Επενδύσεων), που σε εκείνες προωθούσαν την ανάπτυξη της χώρας μέσα από τα επενδυτικά προγράμματα οικονομικής ανάπτυξης. Εκτός από τα παραπάνω, ειδικά πιστωτικά ιδρύματα είναι το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο και το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων. Με την απελευθέρωση της τραπεζικής αγοράς και μέσα από συγχωνεύσεις από τα παραπάνω παρέμειναν μόνο η Αγροτική Τράπεζα και η Ασπίς Τράπεζα σαν εμπορικές, και το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο και το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων σαν αυτόνομοι οργανισμοί.

Η μετεξέλιξη των αστικών και αγροτικών συνεταιρισμών σε πιστωτικά ιδρύματα άρχισε στην Ελλάδα το 1900 με τον « Πιστωτικό Συνεταιρισμό Λαμίας » και λειτουργεί συνεχώς με έδρα την Λαμία μέχρι και σήμερα. Στην Ελλάδα λειτουργούν σήμερα 16 Συνεταιριστικές Τράπεζες σε επίπεδο νομού και μια από αυτές είναι η «Παγκρήτια», σε επίπεδο Περιφέρειας με έδρα το Ηράκλειο Κρήτης. Το 1995 ιδρύθηκε η Ένωση Συνεταιριστικών Τραπεζών Ελλάδος (Ε.Σ.Τ.Ε.). Οι Συνεταιριστικές Τράπεζες και οι πιστωτικοί οργανισμοί της χώρας μας ίδρυσαν την

«Πανελλήνια Τράπεζα ΑΕ» με έδρα τον Χολαργό, με προγραμματισμό να λειτουργήσει καταστήματα σε όλη τη χώρα και παράλληλα να παρέχει στις συνεταιριστικές Τράπεζες και στους πιστωτικούς οργανισμούς υποστήριξη, τεχνογνωσία και γενικά υπηρεσίες που η κάθε Τράπεζα από μόνη της δεν μπορεί να αναπτύξει.

γ. Λοιπές εταιρίες του χρηματοπιστωτικού συστήματος Επιπλέον των προαναφερθέντων πιστωτικών ιδρυμάτων, στην Ελλάδα λειτουργούν άλλες 42 εταιρίες του χρηματοπιστωτικού συστήματος, οι οποίες εξειδικεύονται στην παροχή συγκεκριμένων χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών και εποπτεύονται, επίσης, από την Τράπεζα της Ελλάδος. Η κατανομή τους, ανά κατηγορία επιχειρήσεων, έχει ως εξής:

Εταιρίες Χρηματοδοτικής Μίσθωσης	:	13
Εταιρίες Πρακτορείας Επιχειρηματικών Απαιτήσεων	:	4
Εταιρίες Παροχής Πιστώσεων	:	3
Ανταλλακτήρια Συναλλάγματος	:	12
Εταιρίες Παροχής Υπηρεσιών στη Διαμεσολάβηση Κεφαλαίων	:	10

1.3.2 ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ, ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ ΚΑΙ ΒΑΘΜΟΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ, ΤΡΑΠΕΖΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΑ ΔΙΚΤΥΑ ΔΙΑΝΟΜΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

α. αριθμός τραπεζών

Από το 2001, όταν άρχισαν να δημοσιεύονται συγκρίσιμα στατιστικά στοιχεία , ο συνολικός αριθμός των τραπεζών στην Ευρωπαϊκή Ένωση των 25 κρατών μελών μειώθηκε σημαντικά . Συγκεκριμένα, το 2004

ανερχόταν σε 8.374, ενώ το 2001 ήταν 9.363, παρουσίασε δηλαδή μείωση της τάξεως του 10,5%. Η μείωση αυτή οφείλεται στη συνέχιση της τάσης για εξαγορές και συγχωνεύσεις στον ευρωπαϊκό τραπεζικό τομέα, λαμβανομένου υπόψη, μεταξύ άλλων, και του γεγονότος ότι ο αριθμός των τραπεζών σε ορισμένα κράτη μέλη (όπως η Γερμανία, η Αυστρία, η Ισπανία και η Ιταλία) είναι πολύ μεγάλος για ιστορικούς λόγους.

Στην Ελλάδα, αντίστοιχα, κατά το ίδιο χρονικό διάστημα, η κατάσταση παρέμεινε σχεδόν αμετάβλητη (61 τράπεζες το 2001, 62 το 2004, 61 το 2005 και 64 το Μάιο του 2008 σύμφωνα με τα προαναφερθέντα). Αυτά παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα:

Κατηγορία	2005	2006	% Μεταβολή
Ελληνικές Εμπορικές Τράπεζες	21	21	0,0%
Ξένες Τράπεζες	22	24	9,1%
Συνεταιριστικές Τράπεζες	16	16	0,0%
Ειδικοί Πιστωτικοί Οργανισμοί	2	1	(50,0%)
Σύνολο	61	62	1,6%

β. μερίδια αγοράς και βαθμός συγκέντρωσης

Τα τελευταία χρόνια η Ελληνική τραπεζική αγορά σημειώνει σημαντικούς ρυθμούς ανάπτυξης μεγεθών και κερδοφορίας. Αυτή η πορεία οφείλεται σε ποικίλους παράγοντες όπως, στους υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης της Ελληνικής οικονομίας και γενικότερα τη βελτίωση και σταθεροποίηση του μακροοικονομικού περιβάλλοντος, ως αποτέλεσμα και της ένταξης της χώρας μας στην ΕΕ. Επιπρόσθετα, σημαντική ήταν και η ανάπτυξη των τραπεζικών ομίλων μέσω εξαγορών και συγχωνεύσεων, εντός και εκτός συνόρων. Η βελτίωση των

συστημάτων διαχείρισης κινδύνων καθώς και η συγκράτηση του λειτουργικού κόστους αποτελούν ακόμα 2 παράγοντες. Η Εθνική Τράπεζα, η Eurobank, η Alpha Bank, η Τράπεζα Πειραιώς, και η Εμπορική Τράπεζα, εξακολουθούν να συγκεντρώνουν πάνω από το 65% της αγοράς με βάση το ενεργητικό. Γενικότερα, το 2006, παρατηρήθηκε ενίσχυση του βαθμού συγκέντρωσης του τραπεζικού συστήματος μέσα από την ολοκλήρωση εξαγορών και συγχωνεύσεων μεταξύ τραπεζών μικρής και μεσαίας κλίμακας, όπως για παράδειγμα:

PROTON& ΩΜΕΓΑ,

ΛΑΪΚΗ& ΕΓΝΑΤΙΑ & MARFIN.

Συγκεκριμένα το μερίδιο αγοράς των 5 μεγαλύτερων τραπεζών διαμορφώθηκε το 2006 σε :

66,3% (έναντι 65,6% το 2005) σε όρους ενεργητικού,

63,9% στις χορηγήσεις, και

65,8% στις καταθέσεις (έναντι 66,1% και 65,5% αντίστοιχα, το 2005) εμφανίζοντας ελαφρά ενίσχυση του βαθμού συγκέντρωσης κατά το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα.

Αξιοσημείωτο είναι ότι ο βαθμός συγκέντρωσης του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, με βάση το ενεργητικό των 5 μεγαλύτερων τραπεζών, μολονότι εμφανίζεται υψηλότερος από το γενικό μέσο όρο του συνόλου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ-25), παραμένει αισθητά χαμηλότερος από τον αντίστοιχο βαθμό συγκέντρωσης σε διάφορα κράτη μέλη της ευρωζώνης, όπως η Ολλανδία (85,1%), το Βέλγιο (84,4%), η Φιλανδία (82,3%), η Μάλτα (71,4%), η Κύπρος (69,2%) και η Πορτογαλία (67,9%). Επίσης, παρά την εντυπωσιακή ανάπτυξη, το

Ελληνικό τραπεζικό σύστημα υπολείπεται ακόμα του Ευρωπαϊκού, όπως προκύπτει από στοιχεία της ECB , για το 2006.

Ειδικότερα, ο βαθμός τραπεζικής διαμεσολάβησης, όπως εκφράζεται από το Ενεργητικό των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων (ΧΠΙ) ως ποσοστό του ΑΕΠ, ανήλθε σε 165% περίπου, δηλαδή επίπεδο σημαντικά χαμηλότερο από την ΕΕ- 25(332%).

γ. τραπεζικά καταστήματα και εναλλακτικά δίκτυα διανομής χρηματοπιστωτικών προϊόντων και υπηρεσιών

Ο αριθμός καταστημάτων των τραπεζών στην Ελλάδα αυξήθηκε τα τελευταία χρόνια (2006: 3.637, 2005: 3.543, 2001: 3.134), σε αντίθεση με την πτωτική τάση που παρατηρήθηκε τόσο στα υπόλοιπα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ-25: 2005: 201.259, 2001: 206.724) όσο και της ευρωζώνης (ΕΕ-12- 2005:168.983, 2001:175.191).Η εξέλιξη αυτή αντανακλά εν μέρει την προτίμηση της πελατείας των τραπεζών στην Ελλάδα για την πραγματοποίηση τραπεζικών συναλλαγών κυρίως μέσω των καταστημάτων.

Παράλληλα με την αύξηση του αριθμού καταστημάτων, σημαντική και συστηματική υπήρξε η προσπάθεια των εγκατεστημένων στη χώρα μας τραπεζών να αναπτύξουν εναλλακτικά δίκτυα διανομής χρηματικών υπηρεσιών, όπως οι αυτόματες ταμειολογιστικές μηχανές (ΑΤΜ) , η τηλεφωνική τραπεζική (phone banking) και η ηλεκτρονική τραπεζική (e-banking). Στον παρακάτω πίνακα 2.5 φαίνεται ο αριθμός των καταστημάτων ανά κατηγορία τραπεζών κατά τα έτη 2005 και 2006, καθώς και η ποσοστιαία μεταβολή τους.

Κατηγορία	2005	2006	% Μεταβολή
Ελληνικές Εμπορικές Τράπεζες	3.035	3.265	7,6%
Ξένες Τράπεζες	242	260	7,4%
Συνεταιριστικές Τράπεζες	126	108	(14,3%)
Ειδικοί Πιστωτικοί Οργανισμοί	140	4	(97,1%)
Σύνολο	3.543	3.637	2,7%

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

2.1 ΦΟΡΕΙΣ ΠΟΥ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Λόγω της παγκοσμιοποίησης της τραπεζικής αγοράς, της ελεύθερης κυκλοφορίας ανθρώπων, επιχειρήσεων και κεφαλαίων και των δυνατοτήτων που παρέχει η σύγχρονη τεχνολογία επικοινωνιών, οι έλληνες συναλλασσόμενοι μπορούν σήμερα να αναζητούν και να επιλέγουν χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες από έναν πολύ μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων και τους ανά τον κόσμο ανταποκριτές ή συνεργάτες τους. Στοιχεία για τις κατηγορίες φορέων παροχής τραπεζικών υπηρεσιών στην Ελλάδα δημοσιεύει τακτικά η Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ). Οι πιο πρόσφατες σχετικές δημοσιεύσεις περιέχουν πίνακες και καταλόγους σύμφωνα με τους οποίους τραπεζικά προϊόντα και υπηρεσίες προσφέρονται σήμερα στην Ελλάδα από 467, έναντι 462 το προηγούμενο έτος, πιστωτικούς οργανισμούς. Τους οργανισμούς αυτούς η ΤτΕ ταξινομεί ως εξής (Διάγραμμα 1):

- 62 πιστωτικά ιδρύματα με έδρα ή υποκατάστημα στην Ελλάδα
- 351 πιστωτικά ιδρύματα με έδρα σε άλλο κράτος μέλος του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ), που παρέχουν στην Ελλάδα υπηρεσίες χωρίς επί τόπου παρουσία τους, και
- 54 λοιπές εταιρείες του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

(α) Πιστωτικά ιδρύματα με έδρα ή υποκατάστημα στην Ελλάδα

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΤτΕ, τον Απρίλιο του 2011, ήταν στην Ελλάδα εγκατεστημένα και λειτουργούσαν 62 πιστωτικά ιδρύματα (έναντι 65 τον Νοέμβριο του 2010), εκ των οποίων:

- 34 πιστωτικά ιδρύματα (18 εμπορικές και 16 συνεταιριστικές τράπεζες) που έχουν καταστατική έδρα στην Ελλάδα, έχουν αδειοδοτηθεί και εποπτεύονται από την Τράπεζα της Ελλάδος και υπάγονται στο καθεστώς της αμοιβαίας αναγνώρισης (κοινοτικό διαβατήριο) σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 3601/2007,
- 22 υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν έδρα σε άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και, επίσης, υπάγονται στο καθεστώς της αμοιβαίας αναγνώρισης (κοινοτικό διαβατήριο) του ν. 3601/2007, εποπτευόμενα από τις αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους καταγωγής των πιστωτικών ιδρυμάτων,
- 5 υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν έδρα εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης και εποπτεύονται από την Τράπεζα της Ελλάδος, καθώς δεν υπάγονται στο καθεστώς της αμοιβαίας αναγνώρισης, και 1 πιστωτικό ίδρυμα που έχει εξαιρεθεί από την εφαρμογή του ν. 3601/2007, δηλαδή το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων.

Έως το τέλος Απριλίου 2011 αποχώρησαν από τη χώρα μας τρία υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων με έδρα σε άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ ένα πιστωτικό ίδρυμα άρχισε να λειτουργεί ως υποκατάστημα πιστωτικού ιδρύματος με έδρα σε άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

(β) Πιστωτικά ιδρύματα που παρέχουν στην Ελλάδα υπηρεσίες εξ αποστάσεως

Επιπλέον των παραπάνω πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν μόνιμη εμπορική παρουσία στην Ελλάδα, τραπεζικές υπηρεσίες (πληρωμών ή χρηματοδότησης) προς ελληνικά φυσικά ή νομικά πρόσωπα δύνανται, επίσης, να παρέχουν, και παρέχουν, 351 πιστωτικά ιδρύματα (έναντι 334 τον Απρίλιο του 2010), τα οποία εδρεύουν σε άλλο κράτος μέλος του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ)

Τα εν λόγω πιστωτικά ιδρύματα εποπτεύονται από τις αρμόδιες αρχές της χώρας καταγωγής τους και, κατά τα προβλεπόμενα από τον ν. 3601/2007, έχουν απλώς γνωστοποιήσει στην Τράπεζα της Ελλάδος

Χώρα προέλευσης	Αριθμός ιδρυμάτων	Χώρα προέλευσης	Αριθμός ιδρυμάτων
Αυστρία	28 (27)	Κύπρος	7 (5)
Βέλγιο	6 (5)	Λιχτενστάιν	3 (3)
Γαλλία	40 (38)	Λουξεμβούργο	33 (34)
Γερμανία	46 (43)	Μάλτα	7 (5)
Γιβραλτάρ	6 (5)	Νορβηγία	2 (2)
Δανία	4 (5)	Ολλανδία	26 (25)
Εσθονία	1 (1)	Ουγγαρία	2 (2)
Ηνωμένο Βασίλειο	79 (75)	Πολωνία	1 (1)
Ιρλανδία	30 (29)	Πορτογαλία	3 (3)
Ισλανδία	1 (1)	Σουηδία	3 (4)
Ισπανία	6 (6)	Τσεχία	1 (1)
Ιταλία	9 (8)	Φινλανδία	7 (6)
		Σύνολο	351 (334)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Πίνακες Εποπτευομένων Ιδρυμάτων, Μάιος 2011

«ενδιαφέρον παροχής υπηρεσιών χωρίς εγκατάσταση». Η κατανομή τους αναλόγως χώρας προέλευσης ήταν, τον Μάιο 2011, η εξής (εντός παρενθέσεων οι αντίστοιχοι αριθμοί για τον Απρίλιο 2010):

(γ) Λοιπές εταιρείες του χρηματοπιστωτικού συστήματος

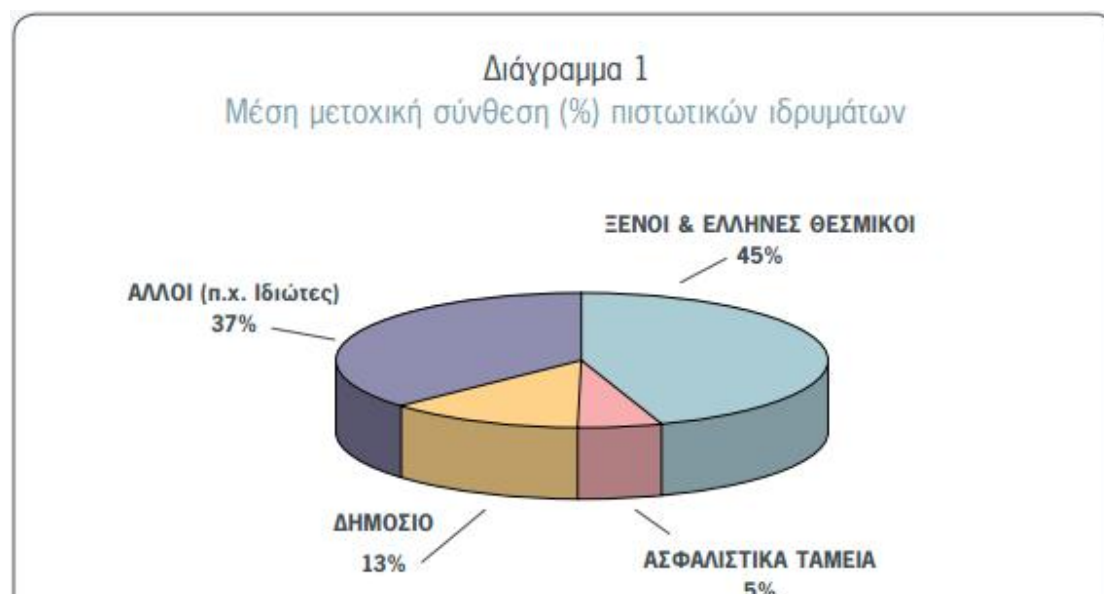
Επιπλέον των προαναφερθέντων πιστωτικών ιδρυμάτων, στην Ελλάδα λειτουργούν άλλες 54 εταιρείες (έναντι 57 τον Απρίλιο του 2010) του χρηματοπιστωτικού συστήματος, οι οποίες εξειδικεύονται στην παροχή συγκεκριμένων χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών (εκτός της αποδοχής καταθέσεων από το κοινό, υπηρεσία που σύμφωνα με τη νομοθεσία επιτρέπεται να παρέχεται μόνον από τα πιστωτικά ιδρύματα) και εποπτεύονται, επίσης, από την Τράπεζα της Ελλάδος. Η κατανομή τους, ανά κατηγορία επιχειρήσεων, έχει ως εξής:

	Αριθμός Εταιρειών ⁶
Ανταλλακτήρια Συναλλάγματος	10 (13)
Εταιρείες Χρηματοδοτικής Μίσθωσης	12 (12)
Εταιρείες Πρακτορείας Επιχειρηματικών Απαιτήσεων	5 (5)
Εταιρείες Παροχής Πιστώσεων	4 (4)
Ιδρύματα Ηλεκτρονικού Χρήματος (χωρίς εγκατάσταση)	11 (10)
Χρηματοδοτικά Ιδρύματα (χωρίς εγκατάσταση)	2 (2)
Ιδρύματα Πληρωμών ⁷	7 (11) ⁸
Αντιπρόσωποι Ιδρυμάτων Πληρωμών	3
Σύνολο	54 (57)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Πίνακες Εποπτευομένων Ιδρυμάτων

2.2 ΜΕΤΟΧΟΛΟΓΙΟ ΤΩΝ ΕΙΣΗΓΜΕΝΩΝ ΣΤΟ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟ ΑΘΗΝΩΝ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Το μετοχολόγιο των δεκατριών (13) εισηγμένων σήμερα στο Χρηματιστήριο Αθηνών εμπορικών τραπεζών, συντίθεται από ιδιώτες, έλληνες και ξένους θεσμικούς επενδυτές, ασφαλιστικά ταμεία, καθώς και φορείς του ευρύτερου δημόσιου τομέα (Διάγραμμα), χαρακτηρίζεται από

έντονη διασπορά, καθώς και από ενισχυμένη διαπραγματευσιμότητα σε καθημερινή βάση.

Όπως φαίνεται και στο Διάγραμμα, οι θεσμικοί επενδυτές, έλληνες και ξένοι, καταλαμβάνουν ποσοστό που προσεγγίζει το 45% της μετοχικής σύνθεσης των τραπεζών με τους ιδιώτες μετόχους να ακολουθούν με 37% και το Δημόσιο μαζί με τα ασφαλιστικά ταμεία να καταλαμβάνουν ποσοστό 18% επί της μετοχικής σύνθεσης

2.3 ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Το διεθνές οικονομικό περιβάλλον χαρακτηρίζεται από αστάθεια και γενικευμένη αβεβαιότητα, λόγω της κρίσης χρέους και της συνεχιζόμενης επιδείνωσης του οικονομικού κλίματος. Η πορεία ανάκαμψης της παγκόσμιας οικονομίας χαρακτηρίζεται εύθραυστη και οι κίνδυνοι και οι αβεβαιότητες που αφορούν τις προβλέψεις παραμένουν ιδιαίτερα αυξημένοι.

Σύμφωνα με την Έκθεση του ΔΝΤ (Οκτώβριος 2012), η παγκόσμια οικονομία, παρά τα ενθαρρυντικά σημάδια ανάκαμψης στις αρχές του χρόνου, παρουσιάζει πλέον ενδείξεις επιβράδυνσης με αποτέλεσμα οι προβλέψεις για την ανάπτυξη να αναθεωρούνται προς το δυσμενέστερο. Ο ρυθμός μεταβολής για τους δείκτες οικονομικής δραστηριότητας, αλλά και η ανεργία κατά το πρώτο εξάμηνο του 2012, παρουσιάζουν στασιμότητα, ενώ και το τρίτο τρίμηνο του 2012 δεν σημειώνεται σημαντική βελτίωση. Υπό το πρίσμα των πρόσφατων εξελίξεων, η αύξηση του παγκόσμιου ΑΕΠ εκτιμάται στο 3,3% το 2012 και στο 3,6% το 2013, από 3,8% το 2011.

Οι ανωτέρω προβλέψεις, πάντως, υπόκεινται σε σημαντικούς κινδύνους και αβεβαιότητες, καθώς, μεταξύ άλλων, προϋποθέτουν επαρκείς δράσεις για την αντιμετώπιση της κρίσης χρέους στην ευρωζώνη και την

αποτελεσματική αντιμετώπιση της μείωσης των εμπορικών συναλλαγών από τις αναδυόμενες οικονομίες.

Στη ζώνη του ευρώ το 2014 αναμένεται μείωση της οικονομικής δραστηριότητας υπό την επίδραση της κρίσης χρέους, της αυξημένης αβεβαιότητας, της περιοριστικής δημοσιονομικής πολιτικής και της απομόχλευσης των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Στο πλαίσιο της αντιμετώπισης της κρίσης χρέους, επιχειρήθηκε η ενδυνάμωση του ευρωπαϊκού μηχανισμού διαχείρισης της κρίσης με την επίσπευση της ενεργοποίησης του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας (European Stability Mechanism- ESM) και την παράλληλη λειτουργία του μαζί με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (European Financial Stability Facility- EFSF). Παράλληλα, η νομισματική πολιτική διατήρησε τον ελαστικό της χαρακτήρα το 2011 και το 2012 και η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), λαμβάνοντας υπόψη τη ραγδαία επιδείνωση των συνθηκών στη ζώνη του ευρώ και τις χαμηλές πληθωριστικές πιέσεις και προσδοκίες, επικεντρώθηκε σε παρεμβάσεις και μη συμβατικά μέτρα για την ενίσχυση της ρευστότητας και την αντιμετώπιση της πιστωτικής στενότητας.

. Ο ρυθμός ανάπτυξης για την ευρωζώνη προβλέπεται να διαμορφωθεί στο -0,4% το τέλος του 2013 και να επανέλθει σε θετικό επίπεδο το 2014.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΣ ΚΛΑΔΟΣ ΚΑΙ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ

3.1 ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΤΗΝ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΚΛΑΔΟΥ

Στις αρχές της δεκαετίας του '90, έλαβαν χώρα μία σειρά από νομοθετικές τομές όπως η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (Single European Act) και η Δεύτερη Τραπεζική Οδηγία (Second Banking Directive) που οδήγησαν στη δημιουργία της Ενιαίας Αγοράς χρηματοοικονομικών υπηρεσιών (Single Market). Ακολούθησαν το Σχέδιο Δράσης για τις Χρηματοοικονομικές υπηρεσίες (FSAP), η Λευκή Βίβλος για την πολιτική χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών 2005-2010 και η διαδικασία Lamfalussy, όλες με στόχο να συμβάλλουν στην υλοποίηση του οράματος της ενσωμάτωσης (integration) και της ενοποίησης (consolidation) των προσφερόμενων χρηματοοικονομικών και τραπεζικών υπηρεσιών στην Ευρωπαϊκή Ένωση διαμέσου της εναρμόνισης και σύγκλισης του νομοθετικού και εποπτικού πλαισίου.

Αξίζει να σημειώσουμε στο σημείο αυτό, πως η διαδικασία τόσο της εναρμόνισης του νομικού πλαισίου όσο και της ενσωμάτωσης των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών *per se*, ενώ έχει κάνει σημαντικά βήματα προόδου, απέχει κριτικά από το να θεωρηθεί ολοκληρωμένη. Καθώς λοιπόν πρόκειται για μία δυναμική διαδικασία, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρότεινε κατά τη διάρκεια του 2009 τη δημιουργία δύο νέων πυλώνων εποπτικού πλαισίου, του Ευρωπαϊκού Συστήματος Χρηματοπιστωτικής Εποπτείας (EFSF) και του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Συστημικού Κινδύνου (ESRB) με στόχο, μεταξύ άλλων, την επιτάχυνση της διαδικασίας ενσωμάτωσης

- (i) άμεσα, μέσω της προώθησης ενός σετ κοινών κανόνων τους οποίους θα εφαρμόζουν απαρεγκλίτως όλα τα κράτη μέλη και
- (ii) (ii) έμμεσα, μέσω της επιδιωκόμενης χρηματοπιστωτικής σταθερότητας η οποία θα επιτρέψει στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα να εκμεταλλευτούν σε μεγαλύτερο βαθμό τα οφέλη (τα οποία συνοδεύονται φυσικά από τον αντίστοιχο κίνδυνο) που προκύπτουν μέσω των διασυνοριακών δραστηριοτήτων.

Η διαδικασία ενοποίησης του ευρωπαϊκού τραπεζικού τομέα συνεχίστηκε δυναμικά και κατά την περίοδο εξέτασης του δείγματός μας, με τον συνολικό αριθμό των τραπεζικών ιδρυμάτων στην ευρωζώνη να παρουσιάζει πτώση της τάξης του 10,5%, ενώ στην Ευρωπαϊκή Ένωση ο συνολικός αριθμός των τραπεζικών ιδρυμάτων μειώθηκε σε 8.358 το 2009, από 9.363 το 2001, ήτοι παρουσίασε κάμψη ίση με 10,7% (Πίνακας).

Η μείωση αυτή των τραπεζικών ιδρυμάτων αποδίδεται κατά κύριο λόγο στις συγχωνεύσεις και εξαγορές (Σ&Ε) στον τραπεζικό τομέα, τόσο εγχώριες όσο και διασυνοριακές, ως μέρος της ευρύτερης προσπάθειας ενοποίησης και ενσωμάτωσης των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΚΤ, η αξία των τραπεζικών συγχωνεύσεων και εξαγορών στην ΕΕ για την περίοδο 2001-2009 ανήλθε σε περίπου €600 δισ., με τις εγχώριες Σ&Ε να κατέχουν τη μερίδα του λέοντος.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1									
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Αριθμός Πιστωτικών Ιδρυμάτων									
Ελλάδα	61	61	59	62	62	62	63	66	65
Ευρωζώνη	7.213	6.899	6.672	6.848	6.704	6.535	6.391	6.175	6.458
Ευρωπαϊκή Ένωση	9.363	8.944	8.613	8.374	8.683	8.507	8.354	8.090	8.358
Αριθμός Καταστημάτων των Πιστωτικών Ιδρυμάτων									
Ελλάδα	3.134	3.263	3.300	3.403	3.543	3.699	3.850	4.098	4.078
Ευρωζώνη	175.191	171.652	168.005	169.552	171.846	183.772	186.252	187.679	179.916
Ευρωπαϊκή Ένωση	206.724	202.809	199.647	211.442	214.925	228.648	233.800	238.021	229.532
Αναλογία Κατοίκων ανά Τραπεζικό Κατάστημα									
Ελλάδα	3.493	3.367	3.340	3.252	3.135	3.015	2.908	2.743	2.762
Ευρωζώνη	1.796	1.844	1.895	1.890	1.876	1.764	1.750	1.747	1.830
Ευρωπαϊκή Ένωση	2.342	2.394	2.442	2.316	2.289	2.160	2.123	2.095	2.181
Σύνολο Προσωπικού Πιστωτικών Ιδρυμάτων									
Ελλάδα	59.624	60.495	61.074	59.337	61.295	62.171	64.713	66.163	65.673
Ευρωζώνη	2.271.452	2.244.845	2.198.376	2.211.100	2.246.394	2.293.600	2.329.450	2.324.411	μ/δ
Ευρωπαϊκή Ένωση	3.180.163	3.138.985	3.067.499	3.129.775	3.206.229	3.257.921	3.315.549	3.331.329	μ/δ
ΠΗΓΗ: Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, Ελληνική Ένωση Τραπεζών, Στοιχεία Ευρετηρίου HEBIC									

Παράλληλα με τη διαδικασία συγκέντρωσης, το ευρωπαϊκό τραπεζικό σύστημα αναπτύχθηκε ταχύτατα κατά την περίοδο που εξετάζουμε, όπως μπορούμε να παρατηρήσουμε στον Πίνακα 2. Συγκεκριμένα, το σύνολο του ενεργητικού των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων ως ποσοστό του ΑΕΠ αυξήθηκε σε 347% το 2009, από 257% το 2001, με την πιστωτική επέκταση να ακολουθεί παράλληλη πορεία και να διαμορφώνεται στο 131%, από 104% του ΑΕΠ τα αντίστοιχα χρονικά διαστήματα. Όσον αφορά τον ελληνικό τραπεζικό τομέα, τα στοιχεία του συνολικού ενεργητικού των πιστωτικών ιδρυμάτων στην Ελλάδα, διαμορφώθηκαν σε 207% του ΑΕΠ, από 145% για το ίδιο χρονικό διάστημα αντανακλώντας τη δυναμική ανάπτυξη της ελληνικής

οικονομίας και τη στρατηγική επέκτασης των δραστηριοτήτων τους στο εξωτερικό, και κυρίως στις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης με σκοπό να διασφαλίσουν και να διαφοροποιήσουν τη θέση τους στον ευρωπαϊκό τραπεζικό τομέα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2 (ποσά σε δις. ευρώ)									
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Σύνολο Ενεργητικού [% του ΑΕΠ]									
Ελλάδα	213	212	229	246	286	321	391	465	492
Ευρωζώνη	18.166	18.811	19.802	21.355	22.804	25.099	28.534	30.633	29.921
Ελλάδα	145	136	133	132	146	152	173	194	207
Ευρωζώνη	257	257	262	272	290	303	328	344	347
Σύνολο Καταθέσεων (μη ΧΠΙ σε μη ΧΠΙ) [% του ΑΕΠ]									
Ελλάδα	136	134	140	160	188	211	249	280	279
Ευρωζώνη	5.867	6.061	6.412	6.779	7.387	8.037	9.054	9.881	10.179
Ελλάδα	93	85	81	86	96	100	110	117	117
Ευρωζώνη	83	83	85	86	91	94	101	107	113
Σύνολο Δανείων (από ΧΠΙ σε μη ΧΠΙ) [% του ΑΕΠ]									
Ελλάδα	120	132	141	158	188	215	247	281	295
Ευρωζώνη	7.341	7.594	7.922	8.368	9.095	9.944	11.099	11.741	11.783
Ελλάδα	82	85	82	85	96	102	109	118	124
Ευρωζώνη	104	104	105	107	112	116	123	127	131
Λόγος Δανείων προς Καταθέσεις (%)									
Ελλάδα	88,8	98,9	100,6	99,0	100,0	101,8	99,2	100,3	105,7
Ευρωζώνη	125,1	125,3	123,5	123,4	123,1	123,7	122,6	118,8	115,8
ΠΗΓΗ: Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, Τράπεζα της Ελλάδος									

Η συγκέντρωση του ευρωπαϊκού τραπεζικού συστήματος με δείκτη αναφοράς τα συνολικά στοιχεία ενεργητικού κατά τη δεκαετία που εξετάζουμε, αυξήθηκε σημαντικά ως αποτέλεσμα των Σ&Ε που αναφέραμε προηγουμένως, εκφραζόμενη μέσα από τη μέτρηση διαφόρων δεικτών συγκέντρωσης που χρησιμοποιούνται ευρύτατα στον τραπεζικό κλάδο. Ο δείκτης Herfindahl-Hirschmann(ΗΗ, Πίνακας 3) αυξήθηκε

σημαντικά σε 663 μονάδες το 2009, από 543 μονάδες το 2001, ενώ στην Ευρωπαϊκή Ένωση σημείωσε άνοδο στις 632 μονάδες, από 504 μονάδες το 2001. Η συγκέντρωση του ευρωπαϊκού τραπεζικού συστήματος, με βάση το μερίδιο αγοράς των πέντε μεγαλύτερων τραπεζών (CR-5) διαμορφώθηκε στο 44,6% και 44,3% για τη ζώνη του ευρώ και της Ευρωπαϊκής Ένωσης το 2009, από 39,1% και 37,8% αντίστοιχα το 2001. Από την άλλη πλευρά, η συγκέντρωση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος εμφανίζεται σημαντικά υψηλότερη του ευρωπαϊκού. Ο δείκτης CR-5 διαμορφώθηκε στο 69,2% για το 2009, ελάχιστα μεταβαλλόμενος από το 67% στο οποίο βρισκόταν το 2001.

Η χαμηλών διακυμάνσεων, για το ελληνικό τραπεζικό σύστημα, εικόνα αλλάζει όταν κατασκευάζουμε τους δείκτες συγκέντρωσης -των πέντε (CR-5) και των τριών (CR-3)- μεγαλύτερων ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων, χρησιμοποιώντας αυτή τη φορά δύο στοιχεία πέρα του ενεργητικού και συγκεκριμένα τις συνολικές καταθέσεις και τα συνολικά δάνεια των τραπεζικών ιδρυμάτων. Το μερίδιο αγοράς των πέντε μεγαλύτερων ελληνικών τραπεζών βάσει των χορηγηθέντων δανείων αυξήθηκε σε 73,7% το 2008, έναντι 50,2% το 2001, με τις τρεις μεγαλύτερες τράπεζες να καρπώνονται το μεγαλύτερο μέρος της αύξησης αυτής.

Ταυτόχρονα, ο δείκτης συγκέντρωσης CR-5 βάσει των καταθέσεων αυξήθηκε σε 80,1% το 2008, από 67,9% το 2001, αντανakλώντας κυρίως την εμπιστοσύνη των καταθετών προς τις μεγαλύτερες τράπεζες μέσα σε ένα περιβάλλον αβεβαιότητας, συνεπικουρούμενο εκείνη την περίοδο από την κατάρρευση της Lehman Brothers και της ανησυχίας που αυτή μετακίνησε στο παγκόσμιο, αλλά και στο ελληνικό, χρηματοπιστωτικό σύστημα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3 Δείκτες Συγκέντρωσης									
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Δείκτης Herfindahl-Hirschmann (HH)									
Ελλάδα	1.113	1.164	1.130	1.070	1.096	1.101	1.096	1.172	1.184
Ευρωζώνη	543	552	580	600	640	634	659	687	663
Ευρωπαϊκή Ένωση	504	520	547	567	614	592	596	665	632
Δείκτης Συγκέντρωσης (CRS) βάσει μεριδίου αγοράς (Ενεργητικό, %)									
Ελλάδα	67,0	67,4	66,9	65,0	65,6	66,3	67,7	69,5	69,2
Ευρωζώνη	39,1	39,3	40,5	41,7	42,8	43,1	44,4	44,7	44,6
Ευρωπαϊκή Ένωση	37,8	38,3	39,7	40,9	42,6	41,5	41,5	45,2	44,3
Δείκτης Συγκέντρωσης βάσει μεριδίου αγοράς (Δάνεια, %)									
Ελλάδα									
CR5	50,2	54,0	56,6	56,5	57,2	60,5	67,2	73,7	-
CR3	34,5	38,2	39,9	40,3	41,6	44,2	48,9	53,9	-
Δείκτης Συγκέντρωσης βάσει μεριδίου αγοράς (Καταθέσεις, %)									
CR5	67,9	74,5	76,2	73,2	73,0	71,3	68,7	80,1	-
CR3	50,6	55,8	56,3	53,3	55,4	53,5	48,1	57,1	-
ΠΗΓΗ: Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, Τράπεζα της Ελλάδος, BankScope Database									

3.2 ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΜΠΕΙΡΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΧΕΣΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΤΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΚΛΑΔΟΥ

Η διερεύνηση της σχέσης ανταγωνιστικότητας και συγκέντρωσης του τραπεζικού συστήματος μιας χώρας έχει τη βάση της στη παραδοσιακή προσέγγιση της μεθοδολογίας «Διάρθρωση - Στρατηγική - Αποδοτικότητα» (Structure Contact Performance ή SCP). η παραδοσιακή προσέγγιση περιλαμβάνει επίσης τα υποδείγματα της

αποτελεσματικότητας της παραγωγικής διαδικασίας ή αποτελεσματικότητας κόστους (δυσικό πρόβλημα) (productive and cost efficiency) με τον υπολογισμό των οικονομιών κλίμακας και φάσματος και τον προσδιορισμό του άριστου μεγέθους της επιχείρησης ή της παραγωγικής μονάδας. Τα αντικρουόμενα συμπεράσματα των προσεγγίσεων αυτών έδωσαν το έναυσμα για τη δημιουργία νέων υποδειγμάτων με έμφαση στο τραπεζικό σύστημα, τα οποία ενσωματώνουν περισσότερες οπτικές γωνίες του προβλήματος και οδηγούν σε καταλληλότερα συμπεράσματα.

Η προσέγγιση της μεθοδολογίας SCP θεωρεί ότι με δεδομένη (εξωγενή) τη δομή του τραπεζικού συστήματος ως προς τη σχέση συγκέντρωσης-κερδοφορίας, η συγκέντρωση του κλάδου οδηγεί σε υψηλότερα επιτόκια χορηγήσεων, χαμηλότερα επιτόκια καταθέσεων και αυξημένη κερδοφορία. η υπόθεση αυτή έχει υποβληθεί σε εμπειρικό έλεγχο από ικανό αριθμό ερευνητών. η εμπειρική της μεθοδολογία απαιτεί την εκτίμηση μιας γραμμικής συνάρτησης ανηγμένης μορφής (reduced form) στην οποία η εξηρημένη μεταβλητή αποτελεί μια προσέγγιση της κερδοφορίας της τράπεζας i στην αγορά j την περίοδο t . Εναλλακτικά, ως εξηρημένη μεταβλητή έχει χρησιμοποιηθεί το επιτόκιο καταθέσεων (Berger and Hannan, 1989). Οι επεξηγηματικές μεταβλητές συνήθως περιλαμβάνουν εναλλακτικές μετρήσεις της συγκέντρωσης της αγοράς, καθώς και χαρακτηριστικές μεταβλητές ή μεταβλητές ελέγχου (control variables) που αναμένεται να επηρεάζουν την κερδοφορία. Τέτοιες μεταβλητές όσον αφορά τη συγκέντρωση, είναι ο δείκτης HerfindahlHirschmann (HH) και οι δείκτες συγκέντρωσης των 3 ή 5 μεγαλύτερων τραπεζών CR-3 και CR-5, αντίστοιχα. Άλλες μεταβλητές (μεταβλητές ελέγχου) που αναμένεται να επηρεάζουν την κερδοφορία αντιστοιχούν κυρίως στο προφίλ κινδύνου της τράπεζας, στη δομή του ενεργητικού και των υποχρεώσεών της, το μέγεθός της, την κεφαλαιακή

της επάρκεια κ.λπ. Οι πρώτες ενδείξεις (δεκαετία του '90) από την προσέγγιση αυτή απέτυχαν να απορρίψουν την υπόθεση SCP. Οι μελέτες των Berger and Hannan, (1989) και Hannan and Berger, (1991), χρησιμοποιώντας αμερικανικά δεδομένα, βρήκαν ότι στις αγορές με μεγαλύτερη συγκέντρωση, οι τράπεζες τείνουν (i) να πληρώνουν χαμηλότερα επιτόκια στις καταθέσεις, τα οποία επίσης δεν προσαρμόζουν άμεσα στις αλλαγές των επιτοκίων της διατραπεζικής αγοράς και (ii) να χρεώνουν υψηλότερα επιτόκια στις χορηγήσεις.

Οι μεθοδολογίες της αποτελεσματικότητας της παραγωγής ή του κόστους προτείνουν μια διαφορετική υπόθεση σχετικά με τη σχέση κερδοφορίας και συγκέντρωσης. η αποτελεσματικότητα της παραγωγικής διαδικασίας καθορίζει ενδογενώς τη δομή της αγοράς (συγκέντρωση) και την κερδοφορία του τραπεζικού κλάδου (αποδοτικότητα). Τράπεζες οι οποίες λειτουργούν με την πιο προηγμένη τεχνολογία, με την πλέον κατάλληλη στελέχωση και με την ιδανικότερη κλίμακα παραγωγής, έχουν πλεονέκτημα αποδοτικότητας το οποίο μεταφράζεται σε μεγαλύτερο μερίδιο αγοράς. Αν το σύνολο της τραπεζικής αγοράς μιας χώρας δεν χωράει πολλές τέτοιου μεγέθους τράπεζες, τότε αναπόφευκτα το τραπεζικό σύστημα της χώρας θα είναι πολύ συγκεντρωμένο.

Εμπειρικά η υπόθεση αυτή ελέγχεται (Berger, 1995) με την προσθήκη της επεξηγηματικής μεταβλητής του μεριδίου της αγοράς της τράπεζας i στην αγορά j την περίοδο t σε μια εξίσωση παλινδρόμησης παρόμοια με αυτήν που χρησιμοποιήθηκε στον έλεγχο του υποδείγματος SCP. Όταν στο εμπειρικό υπόδειγμα συμπεριληφθούν και ανεξάρτητες μεταβλητές ελέγχου που μετρούν την αποτελεσματικότητα της διοίκησης (X-efficiency) και το άριστο μέγεθος (scale efficiency), το μερίδιο αγοράς διατηρεί μια σχετικά μικρή θετική επίδραση στην αποδοτικότητα, προερχόμενη πιθανώς από τα πλεονεκτήματα που έχουν οι τράπεζες με μεγαλύτερο μερίδιο ως προς τη διαφήμιση, το δίκτυο καταστημάτων και

τις σχέσεις που αναπτύσσουν με τους σημαντικούς πελάτες. Τα αποτελέσματα της ανωτέρω μελέτης του Berger αφορούν 4.800 αμερικανικές τράπεζες. Με παρόμοια μεθοδολογία (translog-cost function), οι Allen και Rai (1996) χρησιμοποιούν δεδομένα από 24 χώρες για να υπολογίσουν τις οικονομίες κλίμακας και φάσματος στην τραπεζική. Κοντρολάρουν για την αποτελεσματικότητα της διοίκησης (X-efficiency) και, όπως αναμένεται, βρίσκουν ότι οι μικρές τράπεζες του δείγματος έχουν μικρότερο μέγεθος από το αποτελεσματικό. Αντίθετα, για τις μεγάλες τράπεζες που λειτουργούν σε καθεστώς διαχωρισμένων υπηρεσιών λιανικής και επενδυτικής τραπεζικής, βρίσκουν αρνητικές οικονομίες κλίμακας.

Όπως αναφέρθηκε νωρίτερα, η μεθοδολογία SCP παρότι αποτελεί σημείο εκκίνησης της έρευνας για την αποτελεσματικότητα του τραπεζικού συστήματος, εγκαταλείφθηκε σταδιακά την τελευταία δεκαετία, διότι τείνει να αγνοεί την πιθανή ενδογένεια που υφίσταται μεταξύ της δομής της αγοράς και της αποδοτικότητας των τραπεζών. Η σύγχρονη έρευνα στράφηκε τόσο στην αλληλεξάρτηση ανταγωνιστικότητας και συγκέντρωσης, όσο και σε άλλους παράγοντες που καθορίζουν την αποδοτικότητα του τραπεζικού συστήματος,

Όπως η κερδοφορία και ο προσπορισμός υπερ-κανονικών κερδών (rents). Οι παράγοντες αυτοί προσδιορίζονται από τη σύγχρονη θεωρία διαμεσολάβησης και αφορούν κυρίως το κανονιστικό πλαίσιο των τραπεζών, την ασυμμετρική πληροφόρηση στις σχέσεις τράπεζας-δανειοληπτών, τα κόστη διαμεσολάβησης (switching costs), τη γεωγραφική θέση (σύνορα, απόσταση) (spatial competition) κ.ά. Παράλληλα, εκπορευόμενα από την πολύπλευρη αυτή θεώρηση, έχουν αναπτυχθεί επιχειρήματα σχετικά με τη σχέση συγκέντρωσης και σταθερότητας (stability) ή ευθραυστότητας (fragility) του τραπεζικού συστήματος. Το ενδιαφέρον εδώ έγκειται σε πιθανώς αντικρουόμενα

συμπεράσματα που εξάγονται από τη θεωρία ασυμμετρικής πληροφόρησης. Αν η συγκέντρωση του τραπεζικού συστήματος συντείνει στην αύξηση της αποδοτικότητας των τραπεζών, θα τείνει να τις καταστήσει λιγότερο ευάλωτες στον πειρασμό για επενδύσεις σε επικίνδυνα χαρτοφυλάκια (μεγαλύτερη συγκέντρωση, μεγαλύτερη σταθερότητα). Από την άλλη πλευρά, αν η αυξημένη συγκέντρωση και αποδοτικότητα συνάδει με αυξημένα επιτόκια χορηγήσεων, τότε η δύναμη της αντίθετης επιλογής θα τείνει να καταστήσει τα επενδυτικά χαρτοφυλάκια των τραπεζών πιο επικίνδυνα, καθώς οι δανειζόμενες επιχειρήσεις θα τείνουν να αναλαμβάνουν περισσότερο κίνδυνο.

Από την ευρύχωρη παλέτα των θεωρητικών και εμπειρικών προσεγγίσεων του προβλήματος της διάρθρωσης και ανταγωνιστικότητας του τραπεζικού συστήματος επιλέγουμε δύο υποδείγματα που αποτελούν πεδίο σύγκρισης αποτελεσμάτων στη διεθνή βιβλιογραφία και είναι προσιτά σε εμπειρική ανάλυση, δυστυχώς όχι άμοιρης προβλημάτων. Οι μεθοδολογίες των Panzar και Rosse (1977, 1982, 1987) και των Bresnahan (1982,1989) και Lau (1982) βασίζονται σε υποδείγματα μικροοικονομικής ισορροπίας και καταλήγουν σε παραπλήσια μέτρα του επιπέδου ανταγωνιστικότητας της τραπεζικής αγοράς. για λόγους συγκρισιμότητας με τη διεθνή βιβλιογραφία αλλά και ευκολίας πρόσβασης στα σχετικά δεδομένα, η εμπειρική μας προσέγγιση όσον αφορά το πρώτο υπόδειγμα θα ακολουθήσει τη μεθοδολογία των Panzar και Rosse. Οι Panzar και Rosse εξάγουν συμπεράσματα σχετικά με την ανταγωνιστικότητα του τραπεζικού συστήματος από τη συμπεριφορά των συνολικών μικτών εσόδων των επιμέρους τραπεζών ως προς τις μεταβολές των τιμών των κύριων εισροών τους. Με την εκτίμηση μιας γραμμικής σχέσης ανηγμένης μορφής σε λογάριθμους των μεταβλητών, υπολογίζονται οι ελαστικότητες των συνολικών εσόδων ή των επιτοκιακών εσόδων (εξηρητημένη μεταβλητή) ως προς τις τιμές τριών

κύριων εισροών οι οποίες αποτελούν τις ανεξάρτητες μεταβλητές μαζί με τις μεταβλητές ελέγχου. Οι τρεις κύριες εισροές είναι οι καταθέσεις, η εργασία και το φυσικό κεφάλαιο. Οι Panzar και Rosse έδειξαν ότι το άθροισμα των ελαστικοτήτων των τριών αυτών εισροών, δηλαδή η μεταβλητή « η », είναι αρνητική για το μονοπώλιο και το οργανωμένο ολιγοπώλιο, μεταξύ του μηδενός και της μονάδας για τον μονοπωλιακό ανταγωνισμό και ίση με τη μονάδα για τις τράπεζες που λειτουργούν σε καθεστώς μακροχρόνιας ανταγωνιστικής ισορροπίας. Το αποτέλεσμα αυτό βασίζεται στις μορφές της ελαστικότητας ζήτησης του τελικού προϊόντος (το υπόδειγμα υποθέτει συνάρτηση παραγωγής και κόστους ενός προϊόντος).

Οι επιχειρήσεις (τράπεζες) σε περιβάλλον τέλειου ανταγωνισμού αντιμετωπίζουν μια πλήρως ελαστική ζήτηση και σε (μακροχρόνια) ισορροπία τιμολογούν το προϊόν τους στο οριακό κόστος του. Μια ισοποσοστιαία αύξηση του κόστους παραγωγής θα τείνει να αυξήσει την τιμή του προϊόντος και τα έσοδα κατά το ίδιο ποσοστό ($\eta = 1$). Αντίθετα, οι τράπεζες που ασκούν μονοπωλιακή δύναμη ή λειτουργούν ως οργανωμένοι ολιγοπωλητές τιμολογούν στο ελαστικό μέρος μιας σχετικά ανελαστικής καμπύλης ζήτησης και η αύξηση του κόστους αυξάνει την τιμή ισορροπίας αλλά μειώνει τα έσοδα ($\eta < 0$). Στην ενδιάμεση περίπτωση, μια μονοπωλιακά ανταγωνιστική τράπεζα ή αυτή που λειτουργεί σε αγορά υπό την πίεση δυνητικού ανταγωνισμού (contestable market) αντιμετωπίζει ανελαστική καμπύλη ζήτησης, αλλά η κάθε τράπεζα τείνει να αυξήσει το παραγόμενο προϊόν της, οπότε και η αύξηση του κόστους οδηγεί σε αύξηση των εσόδων μικρότερη από αναλογική ($\eta < 1$). Τα δεδομένα που απαιτούνται για την εκτίμηση του στατιστικού « η » προέρχονται από πληθυσμούς που σπάνια ικανοποιούν τις προϋποθέσεις του υποδείγματος. Ο Shaffer (1982, 1983, 1993, 2004) και οι Bikker, Shaffer και Spierdijk (2009) έδειξαν ότι στο εμπειρικό

υπόδειγμα με αστάθμιστη (χωρίς κλίμακα - unscaled) εξηρημένη μεταβλητή, αν η υπόθεση $\eta > 0$ δεν μπορεί να απορριφθεί, τότε, χωρίς πρόσθετη πληροφόρηση για το κόστος παραγωγής και τη ζήτηση, συμπεραίνουμε ότι οι τράπεζες στο δείγμα μας δεν ασκούν καμιάς μορφής μονοπωλιακή πολιτική (π.χ. οργανωμένο ολιγοπώλιο). Αν δε, η υπόθεση για μοναδιαία τιμή του « η » δεν απορριφθεί, τότε οι τράπεζες στη συγκεκριμένη αγορά συμπεριφέρονται ως πλήρως ανταγωνιστικές επιχειρήσεις ή ως αγορές με διεκδικούμενα κέρδη (contestable). Όταν, αντίθετα, η υπόθεση για αρνητικό « η » δεν απορρίπτεται, τότε δεν είναι ξεκάθαρο το επίπεδο του ανταγωνισμού στην αγορά. Το αρνητικό « η » αντιστοιχεί σε ατελή ανταγωνισμό, δηλαδή μονοπωλιακή συμπεριφορά, αλλά και σε ανταγωνιστικό περιβάλλον αν η αγορά δεν βρίσκεται σε ισορροπία ή αν το μέσο μακροχρόνιο κόστος παραγωγής είναι σταθερό (μικρές και μεγάλες τράπεζες παράγουν σε αποτελεσματικό επίπεδο).

Στην περίπτωση αυτή είναι αναγκαίο να διερευνηθεί αν το δείγμα μας αντλήθηκε από αγορές σε ισορροπία, όπως και να εκτιμηθεί η συνάρτηση κόστους. Ο σχετικός έλεγχος απαιτεί η ROA των τραπεζών του δείγματος να μην επηρεάζεται από τα κόστη παραγωγής. Πράγματι, αν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα είναι ομοιογενή (όπως υποθέσαμε εξ αρχής) και βρίσκονται σε μακροχρόνια ισορροπία θα έχουν ίδια ROA και η οποία θα παραμένει σταθερή σε μεταβολές των ανεξάρτητων μεταβλητών (κόστη και μεταβλητές ελέγχου).

3.3 ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ -ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΚΑΙ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ

Η θεωρητική σχέση μεταξύ του βαθμού συγκέντρωσης μιας τραπεζικής αγοράς και της ανταγωνιστικότητας και

αποτελεσματικότητας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων που την απαρτίζουν δεν είναι ξεκάθαρη, συνεπώς απαιτείται περαιτέρω εμπειρική διερεύνηση. η τάση συγκέντρωσης στις τραπεζικές αγορές παγκοσμίως, όπως και στη δική μας αγορά, μας οδηγεί να εξετάσουμε στη συνέχεια, με το δεύτερο υπόδειγμα, την επίδραση που ενδέχεται να ασκεί η συγκέντρωση στο καθαρό άνοιγμα των επιτοκίων χορηγήσεων και τραπεζικής χρηματοδότησης (Net Interest Margin - NIM). η μεταβλητή αυτή αναμένεται να αποτελεί σαφέστερη μέτρηση της αποτελεσματικότητας και της ανταγωνιστικότητας του τραπεζικού συστήματος στις πιο παραδοσιακές τραπεζικές δραστηριότητες από το στατιστικό «η». Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η πληροφορία που περιέχεται στην εκτίμηση του «η» είναι λιγότερο έγκυρη από ό,τι απαιτείται για να αποτελεί το μόνο σημείο αναφοράς. η σχέση συγκέντρωσης ανταγωνιστικότητας-αποτελεσματικότητας, όπως αντανakλάται στο μέγεθος του NIM, ενδέχεται να επηρεάζεται σημαντικά από το επίπεδο της κανονικοποίησης του ρυθμιστικού περιβάλλοντος (regulation) της αγοράς, τη σχέση ανταγωνιστικότητας-αποτελεσματικότητας, καθώς και άλλους θεσμικούς ή ειδικούς παράγοντες. για να απομονωθεί η επίδραση που πιθανόν ασκεί ο βαθμός συγκέντρωσης στην ανταγωνιστικότητα, εκτιμούμε γραμμικές παλινδρομήσεις με εξαρτημένη μεταβλητή το NIM της τράπεζας i και χώρας k και ανεξάρτητες μεταβλητές εκτός της μεταβλητής που προσεγγίζει τη συγκέντρωση για τη χώρα k (η_i , CR-3, CR-5) μια σειρά από μεταβλητές ελέγχου, οι οποίες χαρακτηρίζουν τις τράπεζες του δείγματος. η επίδραση του μακροοικονομικού περιβάλλοντος και του χρηματοπιστωτικού συστήματος απομονώνεται με τη χρήση μεταβλητών ελέγχου. Το επίπεδο πληθωρισμού π.χ. ενοχοποιείται για τη θετική επίδραση που ασκεί στο NIM προξενώντας μεγαλύτερη ασυμμετρία στην πληροφόρηση. η δυνατότητα χρηματοδότησης των επιχειρήσεων από την

κεφαλαιαγορά πιθανόν εξασκεί πιέσεις στο NiM, όπως επίσης ενδέχεται ο οικονομικός κύκλος να επιδρά στο ύψος των επιτοκίων χορηγήσεων και καταθέσεων. η ομοιομορφία του ρυθμιστικού πλαισίου του τραπεζικού συστήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της ζώνης του ευρώ, αποτελεί το άλλοθι της ανυπαρξίας των σχετικών μεταβλητών ελέγχου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΚΑΙ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΟΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΤΟΜΕΑ

4.1 ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΛΑΔΟΥ

Ακολουθώντας τις διεθνείς τάσεις απελευθέρωσης του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος, η διαδικασία αναδιάρθρωσης του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος ξεκίνησε στο τέλος της δεκαετίας του 1980.

Πραγματική ορμή όμως απέκτησε στις αρχές του 1990 που οδήγησε μέχρι και την πλήρη απελευθέρωση, δημιουργώντας νέα δεδομένα και πολλές ευκαιρίες για τα εγχώρια χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Η απελευθέρωση της αγοράς περιελάμβανε την απελευθέρωση των επιτοκίων, τα οποία τώρα δεν είναι διοικητικά καθοριζόμενα αλλά προσδιορίζονται από τις δυνάμεις της αγοράς, την κατάργηση των άμεσων πιστωτικών περιορισμών και τον εκσυγχρονισμό των αγορών χρήματος και κεφαλαίου.

Η απελευθέρωση του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος ολοκληρώθηκε τον Ιούνιο του 2000, όταν η ΤτΕ μείωσε το ποσοστό υποχρεωτικών διαθεσίμων από 12% σε 2% σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά δεδομένα. Περίπου την ίδια στιγμή, η νομισματική πολιτική εναρμονίζονταν πλήρως με αυτή της ΕΚΤ. Με την απελευθέρωση του τραπεζικού συστήματος, η ισχυροποίηση της τραπεζικής εποπτείας, έγινε κεφαλαιώδους σημασίας ζήτημα. Οι εξελίξεις σε αυτόν τον τομέα ακολούθησαν πολύ στενά τις εξελίξεις στις άλλες χώρες της Ε.Ε. Είναι εμφανές λοιπόν, ότι οι ελληνικές τράπεζες λειτουργούν πλέον σε ένα ανταγωνιστικό περιβάλλον ελεύθερο από κρατικό έλεγχο και

παρεμβατισμό που εμπόδιζε την πρόοδο τους.

4.2 ΔΟΜΗ ΚΛΑΔΟΥ

Το σκηνικό στο εγχώριο χρηματοπιστωτικό σύστημα μεταβλήθηκε δραματικά με την σταδιακή απελευθέρωση. Η δεκαετία του 90' σηματοδεύτηκε από την ενίσχυση των μεριδίων αγοράς των ιδιωτικών τραπεζών σε βάρος των κρατικών είτε μέσω των ιδιωτικοποιήσεων μικρών κρατικών τραπεζών είτε μέσω της αυτόνομης οργανικής ανάπτυξης των εργασιών τους.

Οι ιδιωτικοποιήσεις έδωσαν το έναυσμα για την περαιτέρω συγκέντρωση του κλάδου μέσω συγχωνεύσεων και εξαγορών ώστε πλέον να συγκαταλέγεται ο εγχώριος τραπεζικός τομέας από τους πλέον συγκεντρωμένους στην Ευρώπη με τις πέντε μεγαλύτερες εμπορικές τράπεζες να ελέγχουν κάτι παραπάνω από το 90% του συνολικού ενεργητικού του κλάδου των εμπορικών τραπεζών.

Έπειτα από την τετραετία επέκτασης και ανακατατάξεων στον εγχώριο τραπεζικό τομέα τα πιστωτικά ιδρύματα κατευθύνουν την προσπάθεια τους στην λειτουργική συγχώνευση και ενοποίηση των τραπεζών που εξαγοράστηκαν και στην αξιοποίηση των συνεργιών και των οικονομιών κλίμακας. Παράλληλα πολλές από αυτές πλέον στρέφονται στην σύναψη στρατηγικών συμμαχιών με εγχώριους ή διεθνείς οργανισμούς.

Από την άλλη πλευρά η δομή του ευρωπαϊκού χρηματοοικονομικού τομέα αλλάζει με πολύ γρήγορο ρυθμό. Αντιμέτωπος με τον αυξανόμενο ανταγωνισμό και την παγκοσμιοποίηση που δημιούργησε η έλευση του κοινού ευρωπαϊκού νομίσματος και των τεχνολογικών καινοτομιών, οι ευρωπαϊκές τράπεζες έχουν εισέλθει σε μια νέα εποχή. Στο καινούργιο περιβάλλον, ο παράγοντας «μέγεθος» έχει

γίνει ιδιαίτερα σημαντικός, τα παραδοσιακά σύνορα έχουν ατονήσει και οι τεχνολογικές μεταβολές έχουν αλλάξει τους κανόνες του παιχνιδιού.

4.3 ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ-ΤΑΣΕΙΣ

Το πιο σημαντικό χαρακτηριστικό το οποίο διαφοροποιεί τον ελληνικό τραπεζικό τομέα από τους υπόλοιπους στην Ευρώπη είναι οι μεγάλες προοπτικές ανάπτυξης. Η ζήτηση για χρηματοοικονομικές υπηρεσίες στην Ελλάδα ήταν μέχρι πρόσφατα πολύ μικρή κυρίως λόγω των υψηλών επιτοκίων και των περιορισμών στην τραπεζική χρηματοδότηση. Η πτωτική πορεία των επιτοκίων σε συνδυασμό με σχετική μακροοικονομική σταθερότητα έχουν αποδειχτεί καταλυτικοί παράγοντες για την γρήγορη αύξηση στην ζήτηση για χορηγήσεις.

Οι πιο πρόσφατες τάσεις δείχνουν πως οι ελληνικές τράπεζες βρίσκονται στην διαδικασία σύγκλισης με τους ευρωπαϊούς εταίρους. Ο ρυθμός αύξησης των χορηγήσεων ξεπερνάει τόσο τον εγχώριο ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ, όσο και τον ρυθμό αύξησης των χορηγήσεων σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

4.4 ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΩΝ

Η χαμηλή ζήτηση για δάνεια λόγω των υψηλών επιτοκίων του παρελθόντος, ο υψηλός δημόσιος δανεισμός που καθιστούσε ελκυστικές τις αποδόσεις των κρατικών χρεογράφων αποτελούν τις βασικές αιτίες για την διαφοροποίηση των ισολογισμών των ελληνικών τραπεζών από αυτούς των ευρωπαϊκών τραπεζών.

Η διαφοροποίηση αυτή ποσοτικοποιείται από τα χαμηλά ανοίγματα των τραπεζών στις χορηγήσεις συγκριτικά με τις ευρωπαϊκές τράπεζες.

Επιπλέον, οι εγχώριες τράπεζες απολαμβάνουν υψηλά επίπεδα ιδίων κεφαλαίων ως αποτέλεσμα των ευνοϊκών συνθηκών στην κεφαλαιαγορά μέχρι πρόσφατα, πράγμα το οποίο τους επέτρεψε να ενισχύσουν την κεφαλαιακή τους βάση και τον δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας (περίπου στο 15%) διαμορφώνοντας όμως τον πολλαπλασιαστή ιδίων κεφαλαίων τους σε πολύ χαμηλά επίπεδα. Αυτό όμως συνεπάγεται ωστόσο πως θα είναι σε πλεονεκτική θέση να εκμεταλλευτούν τις αναπτυξιακές ευκαιρίες που παρουσιάζονται στην ελληνική οικονομία και να επεκτείνουν τις δραστηριότητες τους τόσο μέσω της οργανικής ανάπτυξης τους όσο και διαμέσου συγχωνεύσεων και εξαγορών.

4.5 ΠΗΓΕΣ ΚΕΡΔΟΦΟΡΙΑΣ-ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑ

Οι ιδιαιτερότητες της ελληνικής οικονομίας και η διάρθρωση των ισολογισμών των ελληνικών τραπεζών επιδρούν τόσο στα επίπεδα της αποδοτικότητας όσο και στους προσδιοριστικούς παράγοντες της κερδοφορίας τους.

Σε γενικές γραμμές η κερδοφορία των ελληνικών εμπορικών τραπεζών κρίνεται αρκετά ικανοποιητική αλλά μόνο υπό προϋποθέσεις διατηρήσιμη στο μέλλον.

Οι ελληνικές τράπεζες παραδοσιακά έχουν να επιδείξουν υψηλή καθαρή επιτοκιακή αποδοτικότητα συγκρινόμενες με τις αντίστοιχες ευρωπαϊκές και μεγάλα μη επιτοκιακά έσοδα. Η αιτία για αυτά τα σχετικά υψηλά επιτοκιακά έσοδα βρίσκεται στο περιοριστικό οικονομικό περιβάλλον στο οποίο λειτουργούσαν οι τράπεζες, για παράδειγμα, τα διοικητικά καθοριζόμενα επιτόκια πράγμα που είχε σαν αποτέλεσμα την έλλειψη ανταγωνισμού και την διατήρηση των επιτοκιακών περιθωρίων σε υψηλά

επίπεδα και στο γεγονός ότι μεγάλο μέρος των τοποθετήσεων κατευθύνονταν σε κρατικά χρεόγραφα με υψηλές σχετικά αποδόσεις σε σχέση με τις αντίστοιχες ευρωπαϊκές.

Η μείωση του κόστους περιορίζεται από δυσκαμψίες στην αγορά εργασίας οι οποίες καταλήγουν σε αδυναμία των τραπεζών να μειώσουν το προσωπικό τους.

Το γεγονός όμως ότι τα λειτουργικά έσοδα των ελληνικών τραπεζών παρουσίαζαν σημαντική αύξηση τα τελευταία χρόνια διαμόρφωσε και τον δείκτη αποτελεσματικότητας (λειτουργικά έξοδα προς λειτουργικά έσοδα ή πιο γνωστός σαν δείκτης Cost/Income) σε πολύ ανταγωνιστικά επίπεδα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ

5.1 ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ

Τα Τραπεζικά ιδρύματα αποτελούν την καρδιά του Χρηματοδοτικού Συστήματος μιας χώρας. Δέχονται καταθέσεις από διάφορες μονάδες και διαθέτουν Κεφάλαια μέσω του Δανεισμού και των Επενδυτικών Δραστηριοτήτων στους Ιδιώτες, τις Επιχειρήσεις και τις Κυβερνήσεις. Με τις λειτουργίες αυτές διευκολύνουν τη Ροή των Αγαθών και Υπηρεσιών από τους Παραγωγούς προς τους Καταναλωτές, καθώς και τις Χρηματοδοτικές Δραστηριότητες της Κυβέρνησης. Με τον τρόπο αυτό συμβάλλουν στην Αναπτυξιακή Διαδικασία μιας χώρας, ενώ αποτελούν και μέσα Εφαρμογής της Νομισματικής Πολιτικής. Το Τραπεζικό Σύστημα, λοιπόν, είναι κρίσιμο για τη Λειτουργία της Οικονομίας μιας χώρας. Με το να παρέχουν Χρηματοδοτικές Υπηρεσίες στην Οικονομία, το Ενεργητικό τους είναι σχεδόν Χρηματικής Μορφής, ενώ περιέχει και Μετοχικό Κεφάλαιο. Εκδίδουν Συμβατικές Υποχρεώσεις για να αποκτήσουν τα Κεφάλαια που θα τους Εξασφαλίσουν τα πιο πάνω Χρηματικά Διαθέσιμα. Η Καθαρή Αποθεματική Κατάσταση ενός Πιστωτικού Ιδρύματος, που απορρέει από την Πώληση Τίτλων ή από τη Συσσώρευση Διακρατούμενων Κερδών, αντιπροσωπεύει μια σχετικά μικρή πηγή Κεφαλαίων.

Η Αποτελεσματική Λειτουργία των Τραπεζικών Ιδρυμάτων, σε αρμονία με τους Γενικούς Οικονομικούς Στόχους, εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τη Σωστή και Ικανοποιητική Διαχείρισή τους. Όπως ισχύει για οποιονδήποτε άλλο Οργανισμό ή Επιχείρηση, τα Τραπεζικά Ιδρύματα οφείλουν να έχουν Αποτελεσματική Διαχείριση, ώστε να αποφεύγονται

Σοβαροί Κίνδυνοι για την Οικονομία, και να Ικανοποιούν τους Στόχους που θέτουν, προκειμένου να διαμορφωθεί ένα Ισχυρό, Αναπτυσσόμενο, Εξελισσόμενο στις Ανάγκες Τραπεζικό Σύστημα, ικανό να Ικανοποιήσει τις Απαιτήσεις της Κοινωνίας.

5.2 Ο ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ

Τα Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα είναι Επιχειρήσεις που παρέχουν Χρηματοδοτικές Υπηρεσίες στην Οικονομία με κύριο χαρακτηριστικό τη Χρηματοδοτική Μορφή του Ενεργητικού τους, που τα διαχωρίζει από τις άλλες Παραγωγικές Μονάδες.

Ο Ρόλος τους αναφέρεται στην Κάλυψη των Αναγκών των Δανειστών και των Δανειζόμενων στην Οικονομία. Η παρουσία τους συμβάλλει στη Συσσώρευση Κεφαλαίου και την Ανάπτυξη της Οικονομίας σε μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με την περίπτωση της Οικονομίας, όπου χρησιμοποιείται το Χρήμα για τις Συναλλαγές, αλλά Απουσιάζουν τα Χρηματοδοτικά Ιδρύματα.

Αυτό επιτυγχάνεται αφού η Διαμεσολάβησή τους στη διαδικασία Αποταμίευσης-Επένδυσης διευκολύνει τον Διαχωρισμό των Αποταμιευτικών από τις Επενδυτικές Αποφάσεις, τον Διαχωρισμό της Ιδιοκτησίας από τη Διαχείριση, ενώ ενθαρρύνει την Αποταμίευση και την Επένδυση, με αποτέλεσμα οι Ρυθμοί Αύξησης στις τελευταίες να είναι μεγαλύτεροι από αυτούς στην περίπτωση Απουσίας των Χρηματοδοτικών Ιδρυμάτων.

Το Ίδρυμα θα πρέπει να προσδιορίσει ορισμένους στόχους, ο σημαντικότερος από τους οποίους αναφέρεται στη Διάρθρωση εκείνη του Ενεργητικού και Παθητικού που θα παρέχει τις Επιθυμητές και Απαραίτητες Υπηρεσίες.

Η πιο πάνω καθώς και άλλες αποφάσεις πάνω στη Διαχείριση του Ιδρύματος βασίζονται στην υπόθεση ότι ο Πρωταρχικός Στόχος του Ιδρύματος αναφέρεται στη Μεγιστοποίηση της Αποδοτικότητάς του και στη Βελτίωση της Λειτουργικής Αποτελεσματικότητάς του, η οποία συνδέεται άμεσα με τη Βέλτιστη Διαχείριση Στοιχείων Ενεργητικού και Παθητικού.

Το Ενεργητικό και το Παθητικό των Χρηματοδοτικών Ιδρυμάτων αποτελείται από διάφορα στοιχεία.

Υπάρχουν διάφορα είδη Χρηματοδοτικών Οργάνων και πολλοί τρόποι ταξινόμησής τους. Ακόμα υπάρχουν συγκεκριμένοι τρόποι Εκτίμησης της Απόδοσης για καθένα από αυτά, οι οποίοι ωστόσο περιέχουν διάφορες Αδυναμίες, οι κυριότερες από τις οποίες αναφέρονται στην Εκτίμηση και Διαχείριση του Κινδύνου.

Οι Αποφάσεις σχετικά με τη Διαχείριση των Περιουσιακών Στοιχείων πρέπει να βασίζονται στο πώς θα επιδράσουν στον Κίνδυνο και στην Απόδοση των Περιουσιακών Στοιχείων του Τραπεζικού Ιδρύματος.

Με βάση την υπόθεση ότι ο Επενδυτής Αποστρέφεται τον Κίνδυνο, είναι δυνατό να αναπτυχθεί ένα Μοντέλο για το Χαρτοφυλάκιο του Τραπεζικού Ιδρύματος που να αντανακλά τους Επιθυμητούς Συνδυασμούς ανάμεσα στην Απόδοση και τον Κίνδυνο.

5.3 ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Οι Καταστάσεις, που σύμφωνα με τον Νόμο πρέπει να δημοσιεύονται είναι ο Ισολογισμός συνοδευόμενος με την Ανάλυση του Λογαριασμού Αποτελεσμάτων Χρήσης (Κερδών-Ζημιών) και τον τρόπο Διάθεσης των Καθαρών Κερδών, καθώς και η Κατάσταση Ροής Μετρητών, η οποία είναι Υποχρεωτική σε Ευρώπη, ΗΠΑ και Καναδά

και θα γίνει Υποχρεωτική και στην Ελλάδα με την εφαρμογή των Διεθνών Προτύπων Λογιστικής (IAS).

Ο Ισολογισμός είναι μια Συνοπτική Κατάσταση των Περιουσιακών Στοιχείων του Χρηματοοικονομικού Ιδρύματος και των Πηγών Χρηματοδότησης των στοιχείων αυτών. Η Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσης είναι μια Συνοπτική Κατάσταση των Εσόδων, Εξόδων και του Αποτελέσματος του Ιδρύματος.

Στην παρακάτω παράγραφο αναφέρονται οι διάφοροι Λογαριασμοί του Ισολογισμού Τέλους Χρήσης των Τραπεζών σύμφωνα με το Κλαδικό Λογιστικό Σχέδιο, τα Διεθνή Πρότυπα Λογιστικής (IAS) και το Λογιστικό Σχέδιο των Κεντρικών Τραπεζών (ECB) της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

5.4 Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΤΕΛΟΥΣ ΧΡΗΣΗΣ

Ενεργητικό

1. Ταμείο και Διαθέσιμα στην Κεντρική Τράπεζα

Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει τα Μετρητά στο Ταμείο σε δραχμές και ξένα τραπεζογραμμάτια, τις Υποχρεωτικές Καταθέσεις της Τράπεζας στην Κεντρική Τράπεζα, το Υπόλοιπο του Τρεχούμενου Λογαριασμού σε δραχμές στην Κεντρική Τράπεζα και τα Υπόλοιπα των Λογαριασμών Όψεως που έχει η Τράπεζα στην Κεντρική Τράπεζα σε ξένα νομίσματα, την Αξία των Τοκομεριδίων που έχουν αποκοπεί και είναι για Είσπραξη και τέλος την Αξία των μέσω Γραφείου Συμψηφισμού Εισπρακτέων Επιταγών.

2. Κρατικά Αξιόγραφα και άλλα Αξιόγραφα που γίνονται Δεκτά από την Κεντρική Τράπεζα για Επαναχρηματοδότηση. Περιλαμβάνονται τα Έντοκα Γραμμάτια Ελληνικού Δημοσίου, με Διάκριση σε εκείνα που προέρχονται από Υποχρεωτικές Τοποθετήσεις και σε εκείνα που

προέρχονται από αντίστοιχες Προαιρετικές Τοποθετήσεις, καθώς και λοιπά Αξιόγραφα που βρίσκονται στην Κατοχή της Τράπεζας και τα οποία, σύμφωνα με τις Ισχύουσες Διατάξεις των Νομισματικών Αρχών, γίνονται Δεκτά από την Κεντρική Τράπεζα για Επαναχρηματοδότηση.

3. Απαιτήσεις κατά Πιστωτικών Ιδρυμάτων

Όπου περιλαμβάνονται Απαιτήσεις όψεως, λοιπές και τυχόν Προβλέψεις για Επισφαλείς Απαιτήσεις.

4. Απαιτήσεις κατά Πελατών

Περιλαμβάνονται Χορηγήσεις, λοιπές Απαιτήσεις και τυχόν Προβλέψεις για Επισφαλείς Απαιτήσεις.

5. Χρεόγραφα

Περιλαμβάνονται Ομολογίες και λοιποί Τίτλοι Έκδοσης Δημοσίου, καθώς και Ομολογίες και άλλοι Τίτλοι Σταθερής Απόδοσης και Μετοχές και άλλοι Τίτλοι Μεταβλητής Απόδοσης.

6. Συμμετοχές

Στην κατηγορία αυτή καταχωρούνται οι

Συμμετοχές της Οικονομικής Μονάδας σε Συνδεδεμένες Επιχειρήσεις, οι οποίες είναι εκείνες μεταξύ των οποίων υπάρχει σχέση Μητρικής προς Θυγατρική. Στην περίπτωση που υπάρχει η σχέση αυτή, η Θυγατρική Επιχείρηση είναι συνδεδεμένη με τη Μητρική και η Μητρική είναι συνδεδεμένη με τη Θυγατρική. Επίσης, περιλαμβάνονται και οι Συμμετοχές σε μη Συνδεδεμένες Επιχειρήσεις, δηλαδή εκείνες ανάμεσα στις οποίες δεν υπάρχει Σχέση Μητρικής προς Θυγατρική.

7. Άυλα πάγια στοιχεία

Περιλαμβάνονται Έξοδα Ίδρυσης, Φήμη και Πελατεία, Λοιπά Άυλα Πάγια Στοιχεία, Αποσβεσμένα Άυλα Πάγια Στοιχεία.

8. Ενσώματα Πάγια Στοιχεία

Περιλαμβάνονται Γήπεδα, Οικόπεδα, Κτίρια και Εγκαταστάσεις Κτιρίων, Έπιπλα, Ηλεκτρονικός και Λοιπός Εξοπλισμός, λοιπά ενσώματα Πάγια Στοιχεία και Ακίνητοποιήσεις υπό Κατασκευή και Προκαταβολές.

9. Λοιπά Στοιχεία Ενεργητικού

Στην Κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται όλα τα Στοιχεία Ενεργητικού που δεν έχουν περιληφθεί σε μια από τις Προηγούμενες Κατηγορίες.

10. Προπληρωμένα Έξοδα και Έσοδα Εισπρακτέα

Περιλαμβάνονται οι Μεταβατικοί Λογαριασμοί Ενεργητικού. Τα Κονδύλια των Κατηγοριών που απεικονίζονται είναι στους Λογαριασμούς Έξοδα Επόμενων Χρήσεων, Έσοδα Δουλεμένα μη Απαιτητά.

Παθητικό

1. Υποχρεώσεις προς Πιστωτικά Ιδρύματα

Περιλαμβάνονται Καταθέσεις Όψεως, Προθεσμίας με Προειδοποίηση.

2. Υποχρεώσεις προς Πελάτες

Περιλαμβάνονται Καταθέσεις, άλλες Υποχρεώσεις, Όψεως, Προθεσμίας ή και με Προειδοποίηση.

3. Λοιπά στοιχεία Παθητικού

4. Προεισπραγμένα Έσοδα και Πληρωτέα Έξοδα

Περιλαμβάνονται οι Μεταβατικοί Λογαριασμοί Παθητικού. Τα Κονδύλια των Κατηγοριών που απεικονίζονται, περιλαμβάνονται στους Λογαριασμούς Έσοδα Επόμενων Χρήσεων, Έξοδα Χρήσης Δουλεμένα, Πληρωτέα στις Επόμενες Χρήσεις.

5. Προβλέψεις για Κινδύνους και

Βάρη

Περιλαμβάνονται οι Προβλέψεις της Τράπεζας για Κινδύνους και Βάρη. Τα Κονδύλια των κατηγοριών που απεικονίζονται περιέχονται στους Λογαριασμούς Προβλέψεις για Συντάξεις Προσωπικού και παρόμοιες Υποχρεώσεις, Προβλέψεις για Φόρους.

6. Υποχρεώσεις Μειωμένης Εξασφάλισης. Περιλαμβάνονται τυχόν Υποχρεώσεις της Τράπεζας Μειωμένης Εξασφάλισης για τους Πιστωτές.

7. Ίδια Κεφάλαια

Περιλαμβάνεται το Μετοχικό Κεφάλαιο, δηλαδή το Κεφάλαιο της Τράπεζας με αναφορά του αριθμού των Μετοχών στις οποίες διαιρείται καθώς και της Ονομαστικής Αξίας κάθε Μετοχής και διαχωρίζεται σε Καταβλημένο και Οφειλόμενο. Επίσης σε αυτή την Κατηγορία Λογαριασμού καταχωρούνται η Διαφορά από Έκδοση Μετοχών πάνω από το άρτιο, το Τακτικό Αποθεματικό της Τράπεζας και τα λοιπά Αποθεματικά, οι διαφορές από Αναπροσαρμογή της Αξίας των Περιουσιακών Στοιχείων της Τράπεζας.

Η Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσεως

1. Συνολικά Έσοδα από Τόκους

- Τόκοι και Εξομοιούμενα Έσοδα
- Τόκοι Τίτλων Σταθερής Απόδοσης
- Έσοδα από Μετοχές και άλλους Τίτλους Μεταβλητής Απόδοσης
- Έσοδα από Συμμετοχές σε συνδεδεμένες Επιχειρήσεις

2. Λοιπά Έσοδα (εκτός Τόκων)

- Έσοδα Προμηθειών
- Αποτελέσματα Χρηματοοικονομικών Πράξεων
- Έκτακτα Έσοδα

3. Συνολικά Έξοδα για Τόκους

4. Λοιπά Έξοδα (εκτός τόκων)

- Έξοδα Προμηθειών
- Γενικά Έξοδα Διοίκησης, Δαπάνες Προσωπικού, Μισθοί, Γενικά Έξοδα
- Αποσβέσεις Παγίων Στοιχείων
- Έκτακτα Έξοδα

5. Φόροι

6. Προβλέψεις

- Προβλέψεις για Επισφαλείς Απαιτήσεις
- Πρόβλεψη για Αποζημίωση Προσωπικού λόγω Εξόδου από την Υπηρεσία
- Λοιπές Προβλέψεις

Χρηματοοικονομικοί Δείκτες Τραπεζικών Ιδρυμάτων

Η Βέλτιστη Ανάλυση Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων ενός Τραπεζικού Ιδρύματος περιλαμβάνει και τη Μελέτη των Χρηματοοικονομικών Δεικτών. Η Ανάλυση γίνεται με Συσχέτιση των Ποσών των Λογαριασμών του Ισολογισμού και των Αποτελεσμάτων Χρήσης. Όταν αποφασίζεται κάποια Συσχέτιση Λογαριασμών επιλέγεται αυτή που πληροί Ικανοποιητικά το είδος της ανάλυσης που επιχειρείται. Ανάλογα με το αντικείμενο της σχέσης στην οποία δίνει έμφαση η ανάλυση, οι Χρηματοοικονομικοί Δείκτες μπορούν να κατηγοριοποιηθούν στις ακόλουθες ομάδες:

Κερδοφορία-Αποδοτικότητα

- ROA (Απόδοση στοιχείων ενεργητικού) = $\frac{\text{Καθαρά Κέρδη}}{\text{Σύνολο Ενεργητικού}}$

Υπολογίζει τα κέρδη του Τραπεζικού Ιδρύματος σε σχέση με τα περιουσιακά του στοιχεία

- ROE (Απόδοση Ιδίων Κεφαλαίων) = $\frac{\text{Καθαρά Κέρδη}}{\text{Ίδια Κεφάλαια}}$

Δείχνει την Απόδοση που αποφέρει το Κεφάλαιο που έχουν επενδύσει στην Τράπεζα.

- Καθαρό περιθώριο Επιτοκίου = $\frac{\text{Καθαρό Εισόδημα από τόκους}}{\text{Κυκλοφορούν (κερδοφόρο) ενεργητικό}}$

Μετρά το Τραπεζικό Καθαρό Εισόδημα από Τόκους αναλογικά με το Κερδοφόρο Ενεργητικό

- $\frac{\text{Καθαρά Κέρδη προ Φόρων}}{\text{Χορηγήσεις + Καταθέσεις}}$

Υπολογίζει τα Κέρδη του Τραπεζικού Ιδρύματος σε σχέση με το σύνολο των Χορηγήσεων και των Καταθέσεων, βασικές Πηγές Εσόδων μιας Τράπεζας.

- Δείκτης Κόστους Εσόδων = Έξοδα εκτός Τόκων/ (Καθαρό Εισόδημα από Τόκους + Έσοδα εκτός Τόκων)

Δείχνει τη σχέση των Εξόδων και του όγκου των Τραπεζικών Εργασιών (Εσόδων). Υψηλότερα Έξοδα σημαίνει Χαμηλή Κερδοφορία

- Δείκτης Κόστους Ενεργητικού = Έξοδα εκτός Τόκων / Κυκλοφορούν Ενεργητικό

Ρευστότητα

- Χορηγήσεις / Καταθέσεις

Δείχνει την ανάγκη των Τραπεζών σε σχέση με τα Δάνεια και τις Καταθέσεις. Δίχως την απαιτούμενη Ρευστότητα να ανταποκριθεί στις Υποχρεώσεις της, μια Τράπεζα μπορεί να αποτύχει.

- Σύνολο Ενεργητικού / Σύνολο Χορηγήσεων

Δείχνει την αναλογία των Δανείων που κατακρατεί η Τράπεζα (Υψηλή Τιμή σημαίνει Χαμηλή Αποδοτικότητα και Χαμηλό Κίνδυνο).

Κεφαλαιακή Επάρκεια

- Σύνολο Ιδίων Κεφαλαίων / Σύνολο Ενεργητικού

Δείχνει τη σχέση Ιδίων Κεφαλαίων και στοιχείων του Ενεργητικού της Τράπεζας. Υψηλή Τιμή του Δείκτη σημαίνει Χαμηλή Ανάγκη για Εξωτερική Χρηματοδότηση, δηλ. Υψηλή Αποδοτικότητα.

- Σύνολο Ιδίων Κεφαλαίων / Χορηγήσεις
- Σύνολο Ιδίων Κεφαλαίων / Καταθέσεις

Ποιότητα Ενεργητικού

- Προβλέψεις / Λειτουργικά Έσοδα
- Προβλέψεις / Σύνολο Ενεργητικού

Δείχνει το Ποσό των Λειτουργικών Εσόδων που μπορούν να προβλεφθούν. Υψηλές Τιμές των Δεικτών σημαίνει κακή ποιότητα

Ενεργητικού. Το γεγονός αυτό έχει επίπτωση στην Αποδοτικότητα, εφόσον υπάρχει Μείωση Εσόδων από Τόκους, επιβολή Υψηλότερων Προβλέψεων και Μείωση Καθαρών Κερδών.

Τέλος, αξίζει να αναφερθούν ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά των Ισολογισμών των Εμπορικών Τραπεζών, απαραίτητα για τη λήψη Αποφάσεων και των βέλτιστων Στρατηγικών Επιλογών.

- Οι Εμπορικές Τράπεζες επενδύουν περίπου το 2% του Ενεργητικού τους σε Πάγια Στοιχεία, υποδεικνύοντας ότι το Χαμηλό Ύψος των Πάγιων Στοιχείων συνοδεύεται από Χαμηλές Λειτουργικές Δαπάνες (Αποσβέσεις).
- Σημαντικό ποσοστό των Βραχυπρόθεσμων Υποχρεώσεων αποτελείται από Καταθέσεις, δημιουργώντας επιπτώσεις στη Ρευστότητα των Τραπεζών.

Αν, δηλαδή, ο Ισολογισμός του Τραπεζικού Ιδρύματος περιλαμβάνει Υψηλή Ρευστότητα, τότε μειώνεται ο Κίνδυνος Ρευστότητας και η Αποδοτικότητα.

Αντίθετα Χαμηλή Ρευστότητα σημαίνει αύξηση του Κινδύνου Ρευστότητας και της Αποδοτικότητας.

Στην πραγματικότητα, οι Εμπορικές Τράπεζες χρησιμοποιούν τις Υποχρεώσεις για τη Χρηματοδότηση των Απαιτήσεών τους, με αποτέλεσμα να παρουσιάζουν Υψηλή Χρηματοοικονομική Μόχλευση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΑΕΠ, ΚΕΦΑΛΑΙΟΠΟΙΗΣΗ, ΜΕΤΟΧΟΛΟΓΙΟ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΚΑΙ ΞΕΝΕΣ ΑΜΕΣΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ

6.1 ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΑΕΠ

Η άμεση συμμετοχή του τραπεζικού συστήματος στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν της χώρας παραμένει κατά την περίοδο 2004-2012 σταθερά κοντά στο 5%, παρουσιάζοντας την περίοδο 2004-2009 σημαντική αύξηση της τάξης του 11% (από 4,33% το 2004 σε 4,81% το 2009), σε σταθερές τιμές προηγούμενου έτους, ενώ το 2010 επανήλθε κοντά στα επίπεδα του 2004. Τα παραπάνω στοιχεία αναδεικνύουν τη σημαντική συμβολή του τραπεζικού συστήματος στην αναπτυξιακή δυναμική της ελληνικής οικονομίας, ακόμα και σε δυσμενείς περιόδους, όπως αυτή που διανύουμε. Σημειώνεται ότι η συμβολή αυτή αναφέρεται αποκλειστικά στην «άμεση» συμβολή, χωρίς να υπολογίζονται:

(α) η με άλλους τρόπους θετική συμβολή σε συνολικά οικονομικά μεγέθη (π.χ. φορολογικά έσοδα, απασχόληση κ.λπ.), και (β) τα κάθε τύπου πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα από την «έμμεση» συμβολή του τραπεζικού τομέα στην ελληνική οικονομία

Συμμετοχή ενδιάμεσων χρηματοπιστωτικών οργανισμών στο ΑΕΠ

(σε σταθερές τιμές προηγούμενου έτους)	2004*	2005*	2006*	2007*	2008*	2009*	2010*
Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία	7.024	7.371	8.039	9.153	9.548	9.948	8.663
Ποσοστό συμμετοχής τραπεζικού τομέα στο ΑΕΠ (%)	4,33	4,32	4,43	4,71	4,70	4,81	4,34

*Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ.)

6.2 ΔΙΕΘΝΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Οι ελληνικές τράπεζες έχουν πλέον εδραιώσει και επεκτείνουν συνεχώς τη διεθνή παρουσία τους, ιδίως σε χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, ενόψει και της ευρωπαϊκής προοπτικής των περισσότερων από τις χώρες αυτές. Ενδεικτικό της επιτυχούς προσπάθειας επέκτασης των ελληνικών τραπεζικών ομίλων στο εξωτερικό αποτελεί το γεγονός ότι, παρά τη δύσκολη οικονομική συγκυρία, αυξήθηκε κατά τη διάρκεια της τελευταίας τριετίας η παρουσία των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων στο εξωτερικό.

Οι ελληνικές τράπεζες δραστηριοποιούνται πλέον σε 16 χώρες (2007: 15 χώρες) μέσω 48 (2007: 45) θυγατρικών τραπεζών και υποκαταστημάτων.

Τα τελευταία χρόνια, οι περισσότερες ελληνικές τράπεζες έχουν αναπτύξει σημαντική δραστηριότητα στην ευρύτερη περιοχή των Βαλκανίων, εφαρμόζοντας μία στρατηγική η οποία έχει ως στόχους:

- την ενίσχυση της ελληνικής επιχειρηματικότητας σε περιφερειακό επίπεδο, καθώς στηρίζουν απόλυτα ήδη από τα μέσα της δεκαετίας του 1990, τις ελληνικές επιχειρήσεις που ασκούν δραστηριότητα στην περιοχή,
- να αξιοποιηθούν οι ευκαιρίες που παρουσιάζουν οι χώρες της περιοχής, οι οποίες εμφανίζουν, στην πλειοψηφία τους, ρυθμούς ανάπτυξης σημαντικά υψηλότερους του μέσου όρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και
- να συνδράμουν στην παρούσα δύσκολη οικονομική συγκυρία, στην ενίσχυση της εξωστρέφειας και της διεθνούς ανταγωνιστικότητας του

συνόλου της ελληνικής οικονομίας με ιδιαίτερη έμφαση στη στήριξη επιχειρήσεων προσανατολισμένων στο εξαγωγικό εμπόριο.

Ειδικότερα, οι ελληνικές τράπεζες, στο τέλος του 2010:

- είχαν αναπτύξει ένα σύνολο ενεργητικού 90,4 δισ. ευρώ, οριακά αυξημένο κατά 3% σε σχέση με το τέλος του 2009
- παρουσίασαν κέρδη προ φόρων συνολικού ύψους 790 εκ. ευρώ ,
- αύξησαν τις καταθέσεις τους, συνολικού ύψους 43,5 δισ. ευρώ, άνω του 15% σε σχέση με το 2009,
- είχαν χορηγήσει συνολικού ύψους 61,3 δισ. ευρώ , ενισχύοντας έμπρακτα τα τοπικά νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις και βελτιώνοντας τον δείκτη χορηγήσεων προς καταθέσεις στο 141% το 2010, από 164% το 2009, και
- είχαν αναπτύξει ένα δίκτυο με 3.496 τραπεζικά καταστήματα, 5.710 ΑΤΜ και σχεδόν 50.000 άμεσα απασχολούμενους.

Η συνεχής ενδυνάμωση της παρουσίας των ελληνικών τραπεζικών ομίλων στο εξωτερικό καθίσταται σαφής και από το γεγονός ότι ολοένα αυξανόμενο ποσοστό της κερδοφορίας τους προέρχεται από τη δραστηριοποίησή τους στις χώρες αυτές.

Η στρατηγική σημασία που αποδίδουν οι ελληνικές τράπεζες στη διεθνή παρουσία τους εκφράστηκε έμπρακτα κατά τη διάρκεια των δύο τελευταίων ετών, εν μέσω κορύφωσης της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης και της δημοσιονομικής κρίσης της χώρας μας, με την επισήμανση ότι θα ήταν μεγάλο στρατηγικό σφάλμα αν οι ελληνικές τράπεζες εγκατέλειπαν την πελατεία τους, ελληνική και τοπική, στις χώρες της ευρύτερης περιοχής των Βαλκανίων, ορισμένες από τις οποίες είναι και μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πόσω μάλλον αφού σε αυτές παρατηρείται έντονος ανταγωνισμός από άλλες ευρωπαϊκές τράπεζες που στηρίζουν διαρκώς την τοπική οικονομική ανάπτυξη. Ταυτόχρονα, η μη στήριξη των οικονομιών αυτών, σε μια δύσκολη οικονομική συγκυρία,

θα απέβαινε, τελικά, για λόγους που αναφέρθηκαν νωρίτερα, και σε βάρος της ελληνικής οικονομίας και επιχειρηματικότητας.

Διεθνής παρουσία των ελληνικών τραπεζών

Εκατομμύρια €	Α. Σύνολο Ενεργητικού (31.12.2010)				
	ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.	ΤΡΑΠΕΖΑ Ε.Γ.Γ. EUROBANK - ERGASIAS Α.Ε.	ΑΛΦΑ ΤΡΑΠΕΖΑ Α.Ε.	ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ Α.Ε.	ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.
Αίγυπτος	288			1.730	
Αλβανία	330		522	670	228
Βουλγαρία	4.297	3.611	1.085	2.182	286
Η. Βασίλειο	1.033		5.068	333	365
ΗΠΑ				628	
Κύπρος	1.333	2.603	7.385	1.629	780
Ν. Αφρική	141				
Ουκρανία		817	151	323	
ΠΓΔΜ	1.120		134		
Πολωνία		5.693			
Ρουμανία	2.607	5.355	5.192	3.944	249
Σερβία	1.089	1.816	1.275	751	
Τουρκία	20.868	2.480			
ΣΥΝΟΛΟ	33.106	22.375	20.812	12.190	1.908
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ 90.391 εκ. ευρώ					

Εκατομμύρια €	Γ. Καταθέσεις (31.12.2010)				
	ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.	ΤΡΑΠΕΖΑ Ε.Γ.Γ. EUROBANK - ERGASIAS Α.Ε.	ΑΛΦΑ ΤΡΑΠΕΖΑ Α.Ε.	ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ Α.Ε.	ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.
Αίγυπτος	157			1.320	
Αλβανία	212		417	501	93
Βουλγαρία	2.255	2.023	475	676	101
Η. Βασίλειο	878		366	72	364
ΗΠΑ				544	
Κύπρος	813	2.263	3.611	1.023	358
Ν. Αφρική	107				
Ουκρανία		301	39	123	
ΠΓΔΜ	870		65		
Πολωνία		3.262			
Ρουμανία	888	1.864	1.656	1.164	89
Σερβία	596	792	560	212	
Τουρκία	11.564	880			
ΣΥΝΟΛΟ	18.340	11.385	7.189	5.635	1.005
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ 43.554 εκ. ευρώ					

Εκατομμύρια €	Δ. Κέρδη προ φόρων (31.12.2010)				
	ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.	ΤΡΑΠΕΖΑ Ε.Γ.Γ. ΕΥΡΟΒΑΝΚ - ΕΡΓΑΣΙΑΣ Α.Ε.	ΑΛΦΑ ΤΡΑΠΕΖΑ Α.Ε.	ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ Α.Ε.	ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.
Αίγυπτος	0,3			μ.δ.*	
Αλβανία	0,7		5,7	μ.δ.	0,9
Βουλγαρία	62,7	7,2	-38,7	μ.δ.	-3,8
Η. Βασίλειο	-7,3			μ.δ.	1,0
ΗΠΑ				μ.δ.	
Κύπρος	7,1	34,0	63,4	μ.δ.	-17,2
Ν. Αφρική	-2,4				
Ουκρανία		-36,7	4,2	μ.δ.	
ΠΓΔΜ	14,4		4,1		
Πολωνία		-41,2			
Ρουμανία	1,8	13,1	49,2	μ.δ.	-13,5
Σερβία	4,8	23,8	-1,8	μ.δ.	
Τουρκία	581,0	21,2			
ΣΥΝΟΛΟ	663,1	21,4	86,1	51,7	-32,6
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ 789,7 εκ. ευρώ					
<p>Σημείωση *μ.δ.: Μη διαθέσιμα στοιχεία Πηγή: Ειδική έρευνα ΕΕΤ</p>					

6.3 ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΕΙΣ ΔΑΝΕΙΩΝ

Η αύξηση των δανείων σε καθυστέρηση θα πρέπει να αποδοθεί στην περαιτέρω επιδείνωση του οικονομικού περιβάλλοντος στην Ελλάδα το 2013 και στην επιβράδυνση των εισοδημάτων των νοικοκυριών. Ταυτόχρονα, κατά τη διάρκεια του 2013 συνεχίστηκε η άσκηση συντηρητικότερης πολιτικής δανεισμού από τις εγκατεστημένες στη χώρα μας τράπεζες, με στόχο τη σταδιακή βελτίωση του χαρτοφυλακίου των δανείων τους προς τα νοικοκυριά. Οι αυξημένες προβλέψεις οι οποίες έγιναν, καθόλη τη διάρκεια του 2013, και προσέγγισαν τα επτά (7) δισ. ευρώ με σκοπό την αντιμετώπιση του φαινομένου των

καθυστερήσεων, είναι φανερό ότι επηρεάζουν τα οικονομικά τους μεγέθη και τους δείκτες αποδοτικότητάς τους.

Οι τράπεζες, παρακολουθώντας τις οικονομικές και κοινωνικές εξελίξεις και ανταποκρινόμενες στη δυσμενή οικονομική συγκυρία, προέβησαν, στο πλαίσιο της αυτορρύθμισης, πολύ πριν την έναρξη εφαρμογής του νόμου 3869/2010 για τη ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων και παρά τα προβλήματα ρευστότητας που υπάρχουν στο τραπεζικό σύστημα, σε πάρα πολύ μεγάλο αριθμό ρυθμίσεων με οφειλέτες που αντιμετώπιζαν δυσχέρειες κατά την εξυπηρέτηση των δανείων τους, με ιδιαίτερα ευνοϊκούς όρους και κοινωνική ευαισθησία. Τέτοιες ρυθμίσεις αφορούσαν, μεταξύ άλλων,

1. αναστολή δόσεων στεγαστικών και καταναλωτικών δανείων για ανέργους δικαιούχους επιδόματος ΟΑΕΔ,
2. αναστολή όλων των ενεργειών πλειστηριασμού ή κατάσχεσης που αφορούν απαιτήσεις από στεγαστικό δάνειο πρώτης κατοικίας,
3. παράταση της διάρκειας αποπληρωμής στεγαστικών δανείων,
4. δυνατότητα ρύθμισης υφιστάμενων οφειλών από πιστωτική κάρτα σε άτοκες έως και 24 μηνιαίες δόσεις,
5. ρύθμιση των οφειλών από καταναλωτικά δάνεια μέσω εξειδικευμένων προϊόντων αναχρηματοδότησης με προνομιακό επιτόκιο,
6. μείωση της δόσης στεγαστικού δανείου στο μισό, για όλο το 2009 και 2010, προς όλους τους πελάτες που θα το ζητήσουν

6.4 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΤΟΚΙΩΝ

Οι παράγοντες διαμόρφωσης των επιτοκίων είναι είτε εξωγενείς ή ενδογενείς σε σχέση με το τραπεζικό σύστημα και αφορούν ειδικότερα:

- την πιστοληπτική διαβάθμιση (credit rating) της χώρας,
- το ρυθμό του πληθωρισμού,
- το ρυθμιστικό πλαίσιο προς το οποίο οι τράπεζες οφείλουν να συμμορφώνονται,
- τις συνθήκες ανταγωνισμού,
- τις συνθήκες προσφοράς και ζήτησης,
- την πιστοληπτική διαβάθμιση κάθε τράπεζας,
- την επάρκεια εξασφαλίσεων και της έκθεσης της τράπεζας σε υψηλότερο πιστωτικό κίνδυνο, και
- την έκθεση της τράπεζας στο λειτουργικό κίνδυνο ανά προϊόν ή υπηρεσία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΚΑΙ ΚΡΙΣΗ

5.1 ΜΟΧΛΕΥΣΗ

Η μόχλευση των τραπεζών αποτελεί την πηγή όλων των βασικών προβλημάτων τους, λόγω του γεγονότος ότι μία τράπεζα δεν επενδύει κατά βάση τα δικά της κεφάλαια αλλά κεφάλαια τρίτων – τις υποχρεώσεις της – που βρίσκονται στην κατοχή της υπό μορφή καταθέσεων. Η ιδιομορφία αυτήν έχει δύο βασικές δύο επιπτώσεις.

Πρώτον, το μετοχικό κεφάλαιο ενός τραπεζικού ιδρύματος, το οποίο αποτελεί το «μαξιλάρι» που προστατεύει την επιχείρηση από την πτώχευση σε περίπτωση επέλευσης κάποιας απρόβλεπτης μεταβολής, διατηρείται σε όσο το δυνατόν χαμηλότερα επίπεδα. Το χαμηλό αυτό ύψος του μετοχικού κεφαλαίου έχει ως αποτέλεσμα να επηρεάζονται οι τράπεζες από μικρές μεταβολές. Επομένως, όσο μεγαλύτερη είναι η διακύμανση του περιβάλλοντος μίας τράπεζας τόσο μεγαλύτερο οφείλει να είναι και το ύψος του μετοχικού της κεφαλαίου, οφειλή, η οποία, όμως, δεν ακολουθείται πάντα, καθότι δε συμφέρει τους μετόχους της τράπεζας.

Δεύτερον, η μόχλευση, σε συνδυασμό με τη περιορισμένη ευθύνη των μετόχων, δημιουργεί κίνητρα στους managers, οι οποίοι δρουν ορθολογικά εκ μέρους των μετόχων τους, να επενδύουν σε ριψοκίνδυνα περιουσιακά στοιχεία. Τα κίνητρα αυτά πηγάζουν από το γεγονός ότι οι τα κέρδη των επενδύσεων αποδίδονται στους μετόχους, ενώ για ζημιές που οδηγούν σε κατάρρευση μίας τράπεζας το τίμημα πληρώνεται από τους δανειστές της τράπεζας.

Επομένως, γίνεται κατανοητό ότι οι τράπεζες εμφανίζουν μεγαλύτερη μόχλευση σε σύγκριση με μη χρηματοοικονομικές επιχειρήσεις ενώ

ταυτόχρονα οι καταθέτες, λόγω του μεγάλου αριθμού τους, βρίσκονται σε μειονεκτική θέση για να εκτελέσουν εκείνες τις λειτουργίες εταιρικής διακυβέρνησης που συνήθως πραγματοποιούνται από τους δανειστές μίας μη χρηματοοικονομικής εταιρίας.

5.2 ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑ

Στις περισσότερες οικονομίες, οι τράπεζες μετατρέπουν βραχυπρόθεσμες λήξεις σε μακροπρόθεσμες. Συγκεκριμένα, έχοντας στην κατοχή τους καταθέσεις μεσοβραχυπρόθεσμου χρονικού ορίζοντα, χορηγούν δάνεια μεσο-μακροπρόθεσμου χρονικού ορίζοντα. Η ανισότητα αυτή στις λήξεις των καταθέσεων και των χορηγήσεων οδηγεί σε μειωμένη ρευστότητα των τραπεζικών ιδρυμάτων. Για την αύξηση αυτής της ρευστότητας, το τραπεζικό σύστημα θα πρέπει να προχωρήσει σε εσπευσμένη είσπραξη δανείων ή σε μη αναχρηματοδότηση δανείων που λήγουν, γεγονός που θα κατέληγε σε βίαιη μείωση της αξίας των δανείων της, δηλαδή των επενδύσεών της.

5.3 Η ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΓΙΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΙΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ

Τα τραπεζικά συστήματα έχουν πρόσβαση σε πληροφορίες τόσο των δανειστών τους όσο και των πελατών τους και είναι υπεύθυνα για τη διαχείριση αυτών των πληροφοριών. Η ορθή τους διαχείριση μπορεί να είναι καθοριστική για τις χρηματοπιστωτικές αγορές στις οποίες οι δανειστές και οι πελάτες τους συμμετέχουν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΑΝΙΣΟΡΡΟΠΙΕΣ ΚΑΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ.

6.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παγκόσμια οικονομική κρίση έφερε σε δύσκολη θέση τους υφιστάμενους μηχανισμούς συντονισμού της οικονομικής πολιτικής στην Ευρωπαϊκή Ένωση και αποκάλυψε διάφορες αδυναμίες. Η λειτουργία της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης δέχθηκε ιδιαίτερες πιέσεις, λόγω περιπτώσεων μη συμμόρφωσης στο παρελθόν με τους βασικούς κανόνες και αρχές. Οι υφιστάμενες διαδικασίες εποπτείας δεν ήταν αρκετά διεξοδικές.

Η πρόσφατη οικονομική κρίση δεν έχει προηγούμενο στη γενιά μας. Τα σταθερά κέρδη σε οικονομική ανάπτυξη και δημιουργία θέσεων απασχόλησης που σημειώθηκαν κατά την τελευταία δεκαετία εξουδετερώθηκαν και η κρίση ανέδειξε ορισμένες θεμελιώδεις αδυναμίες της οικονομίας μας. Οι δημοσιονομικές και άλλες μακροοικονομικές ανισορροπίες που συσσωρεύτηκαν κατά τα έτη που προηγήθηκαν της κρίσης κατέστησαν ευάλωτη την οικονομία της ΕΕ όταν εκδηλώθηκαν η παγκόσμια οικονομική κρίση και ύφεση. Τα δημόσια οικονομικά μας υπέστησαν σοβαρό πλήγμα, καθώς τα ελλείμματα ανήλθαν κατά μέσο όρο στο 7% του ΑΕΠ και το επίπεδο του χρέους ξεπέρασε το 80% του ΑΕΠ, επίπεδα που υπερβαίνουν σαφώς τις τιμές αναφοράς του 3% και 60% του ΑΕΠ που ορίζονται στη Συνθήκη.

Τα υψηλά επίπεδα δημοσίου χρέους δεν μπορούν να διατηρούνται επ' αόριστον. Η εφαρμογή της στρατηγικής για την Ευρώπη 2020 που συμφωνήθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το Μάρτιο πρέπει να

βασίζεται σε μια αξιόπιστη στρατηγική εξόδου από την κρίση. Η ΕΕ αντιμετωπίζει μεγάλες προκλήσεις κατά τα επόμενα έτη – την ανάγκη για δημοσιονομική εξυγίανση και συγχρόνως την ανάγκη ενίσχυσης των επιπέδων διατηρήσιμης ανάπτυξης. Το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης προσφέρει το σωστό πλαίσιο για ομαλή έξοδο από την κρίση. Όμως, για τη στήριξη του δυναμικού της οικονομικής ανάπτυξης της ΕΕ και της βιωσιμότητας των κοινωνικών μας μοντέλων, η εξυγίανση των δημόσιων οικονομικών προϋποθέτει ότι θα καθοριστούν προτεραιότητες και ότι θα γίνουν σκληρές επιλογές: ο συντονισμός σε επίπεδο ΕΕ θα διαδραματίσει καίριο ρόλο στο καθήκον αυτό και θα συμβάλει στην αντιμετώπιση των δευτερογενών αποτελεσμάτων.

Η πρόσφατη οικονομική κρίση και η πίεση που υφίσταται η χρηματοπιστωτική σταθερότητα στην Ευρώπη ανέδειξαν σαφέστερα από ποτέ την αλληλεξάρτηση των οικονομιών της ΕΕ, ιδίως στο εσωτερικό της ευρωζώνης. Υπήρξε υποστήριξη των κρατών μελών από το γεγονός ότι αποτελούσαν μέρος της ΕΕ, με μια ισχυρή εσωτερική αγορά 500 εκατομμυρίων ανθρώπων και ένα κοινό νόμισμα για δεκαέξι κράτη μέλη. Τα υφιστάμενα όργανα και οι μέθοδοι συντονισμού επέτρεψαν στην ΕΕ να συγκεντρώσει τις προσπάθειές της για ανάκαμψη και να ξεπεράσει μια θύελλα που κανένα κράτος μέλος δεν θα μπορούσε να αντιμετωπίσει μόνο του. Ωστόσο, αυτή η πρόσφατη εμπειρία ανέδειξε επίσης χάσματα και αδυναμίες στο σημερινό σύστημα, τονίζοντας την ανάγκη για ισχυρότερο και πιο έγκαιρο συντονισμό της πολιτικής, πρόσθετους μηχανισμούς πρόληψης και διόρθωσης και ένα μηχανισμό επίλυσης κρίσεων για τα κράτη μέλη της ευρωζώνης.

6.2 Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΤΟΝΙΣΕ ΚΑΙ ΕΝΙΣΧΥΣΕ ΤΙΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΠΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΕΙ Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ.

Το δημόσιο χρέος δεν μειώθηκε αρκετά κατά την προηγούμενη δεκαετία. Δεν υπήρξε αρκετή αποφασιστικότητα για δημοσιονομική εξυγίανση, ιδίως κατά την περίοδο οικονομικής άνθησης. Σε ορισμένα κράτη μέλη, τα έσοδα ενισχύθηκαν προσωρινά από δραστηριότητες πλούσιες σε φόρους, ωθούμενες από μη βιώσιμη ραγδαία ανάπτυξη στην αγορά κατοικίας, τις κατασκευές και τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες. Δεδομένου ότι αυτές οι μακροχρηματοπιστωτικές ανισορροπίες οδήγησαν σε απότομη πτώση λόγω της κρίσης, τα φορολογικά έσοδα στα αντίστοιχα κράτη μέλη κατέρρευσαν, αποκαλύπτοντας ότι η βασική δημοσιονομική κατάσταση τους ήταν πολύ πιο αδύνατη από την προβλεπόμενη. Οι κρατικοί προϋπολογισμοί στην Ευρωπαϊκή Ένωση μετακινήθηκαν από θέσεις κοντά στην ισορροπία (- 0,8% του ΑΕΠ στην ΕΕ και -0,6% στην ευρωζώνη) το 2007 σε αναμενόμενο έλλειμμα που πλησιάζει το 7% του ΑΕΠ το 2010. Το δημόσιο χρέος συνεχίζει να αυξάνεται. Σύμφωνα με τις πιο πρόσφατες προβλέψεις των υπηρεσιών της Επιτροπής, το δημόσιο χρέος θα φθάσει σε 84% του ΑΕΠ το 2011 (88% στην ευρωζώνη), εκμηδενίζοντας τα αποτελέσματα είκοσι ετών εξυγίανσης. Σημαντικές υπό αίρεση υποχρεώσεις που συνδέονται με διασώσεις χρηματοπιστωτικών φορέων, που αντιπροσωπεύουν άλλες 25 εκατοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ στην ΕΕ, αποτελούν πρόσθετη πηγή ανησυχίας, επιπλέον των μακροχρόνια υφιστάμενων φορολογικών προκλήσεων λόγω της δημογραφικής γήρανσης .

Υπήρξαν και άλλες μακροοικονομικές και χρηματοπιστωτικές ανισορροπίες που επιδείνωσαν ειδικότερα την ευπάθεια της οικονομίας της ευρωζώνης. Οι επίμονες αποκλίσεις ανταγωνιστικότητας και οι

μακροοικονομικές ανισορροπίες στο εσωτερικό της ευρωζώνης αποτελούν κίνδυνο για τη λειτουργία της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης. Κατά τα έτη που προηγήθηκαν της κρίσης, το χαμηλό κόστος της χρηματοδότησης ενίσχυσαν την κακή τοποθέτηση πόρων σε χρήσεις συχνά χαμηλής παραγωγικότητας, τροφοδοτώντας μη διατηρήσιμα επίπεδα κατανάλωσης, φούσκες στον στεγαστικό τομέα και τη συσσώρευση του εξωτερικού και εσωτερικού χρέους σε ορισμένα κράτη μέλη.

Το κενό ανταγωνιστικότητας έφθασε σε πρωτοφανές υψηλό επίπεδο αμέσως πριν από την κρίση. Από ισοσκελισμένη θέση το 1999, τα πλεονάσματα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών στην ευρωζώνη συσσωρεύονταν σταθερά για να φθάσουν σε 7,7% του ΑΕΠ το 2007, ενώ τα συνολικά ελλείμματα αυξήθηκαν από 3,5% του ΑΕΠ το 1999 σε 9,7% το 2007. Η οικονομική και χρηματοπιστωτική κρίση ενεργοποίησε μια μερική επανεξισορρόπηση των ισοζυγίων τρεχουσών συναλλαγών. Αυτή όμως η επανεξισορρόπηση είναι μόνο εν μέρει διαρθρωτική. Απαιτείται σημαντικός επαναπροσανατολισμός της πολιτικής για να επιτευχθεί η απαραίτητη προσαρμογή από την άποψη των δαπανών και των αμοιβών, η διαρθρωτική μεταρρύθμιση και η ανακατανομή της απασχόλησης και του κεφαλαίου.

Η εξαιρετική κατάσταση στην Ελλάδα, όπου υπήρχε συνδυασμός χαλαρής δημοσιονομικής πολιτικής, ανεπαρκούς αντίδρασης στις εντεινόμενες ανισορροπίες, διαρθρωτικών αδυναμιών και υποβολής εσφαλμένων στατιστικών στοιχείων οδήγησε σε μια πρωτοφανή κρίση κρατικού χρέους. Αποκαλύφθηκε αιφνιδίως ότι η υφιστάμενη κατάσταση των δημόσιων οικονομικών οφειλόταν εν μέρει στην υποβολή εσφαλμένων στοιχείων στο παρελθόν, αλλά στην πραγματικότητα ήταν κυρίως αποτέλεσμα της ακατάλληλης δημοσιονομικής πολιτικής. Αν και η κατάσταση αυτή εν μέρει κατέστη δυνατή λόγω των ανεπαρειών του

υπάρχοντος πλαισίου οικονομικής εποπτείας, τονίζει σαφώς τη ζωτική σημασία της διασφάλισης αποτελεσματικής συμμόρφωσης με τους κανόνες. Αντιμετωπίζοντας μια πρωτοφανή κρίση δημόσιου χρέους, για την οποία η ευρωζώνη δεν διέθετε κανένα μέσο διόρθωσης, τα κράτη μέλη συμφώνησαν για μια δέσμη μέτρων για τη διαφύλαξη της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας στην Ευρώπη.

6.3 Η ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ.

Ήδη από την αρχή της χρηματοοικονομικής κρίσης, άρχισαν να εκφράζονται ανησυχίες για την πιθανή μεταφορά της στην πραγματική οικονομία. Αυτό δεν αποφεύχθηκε. Ιδιαίτερα στο τέταρτο τρίμηνο του 2008, μετά την κατάρρευση της Lehman Brothers, κατέρρευσε σχεδόν αμέσως το διεθνές εμπόριο και η παραγωγή των χωρών διεθνώς. Επηρεάστηκαν όλες οι χώρες, ανεξάρτητα από την οικονομική πολιτική που στο παρελθόν είχαν ακολουθήσει, διότι όλες οι οικονομίες είναι διεθνοποιημένες. Διαψεύσθηκε έτσι και η θεωρία της αποσύνδεσης ή «decoupling» για τις αναδυόμενες οικονομίες. Έτσι, το 2009 η παγκόσμια οικονομία βρέθηκε αντιμέτωπη με τη χειρότερη ύφεση της μεταπολεμικής περιόδου, με το ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης να γίνεται αρνητικός, - 1,9%, για πρώτη φορά μετά το πρώτο μισό της δεκαετίας του 1930 και τη Μεγάλη Ύφεση.

Η μεταφορά της κρίσης στην πραγματική οικονομία έγινε μέσω της απομόχλευσης του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Τα προβλήματα φερεγγυότητας από τις κεφαλαιακές απώλειες οδήγησαν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα σε προσπάθεια τόνωσης της κεφαλαιακής τους βάσης ή/και μείωσης του μεγέθους του ενεργητικού τους. Όμως, σε

αυτές τις περιπτώσεις η μείωση του ενεργητικού είναι πολλαπλάσια της αρχικής κεφαλαιακής απώλειας. Τράπεζες που στο παρελθόν δάνειζαν 50 φορές τα ίδια κεφάλαιά τους αναγκάστηκαν να περιορίσουν το δανεισμό προς τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά κατά 50 φορές για να καλύψουν το χάσμα στα κεφάλαιά τους. Έτσι, θέσπισαν αυστηρότερα πιστωτικά κριτήρια και περιόρισαν τις πιστώσεις. Η μείωση στις πιστώσεις οδηγεί στη συνέχεια τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά σε συρρίκνωση των δραστηριοτήτων τους, γεγονός που σημαίνει μείωση του προσωπικού, αύξηση της ανεργίας, λιγότερη παραγωγή, λιγότερο εισόδημα και επιμήκυνση της ύφεσης. Η πολλαπλασιαστική αυτή αρνητική επίδραση από το χάσμα κεφαλαίων στο νέο δανεισμό καθώς και στην ανανέωση των παλαιών δανείων μεταφέρει την κρίση στην πραγματική οικονομία. Ταυτόχρονα, η ύφεση μειώνει τη δυνατότητα επιχειρήσεων και νοικοκυριών να εξυπηρετούν τα δάνειά τους, δημιουργώντας έτσι έναν φαύλο κύκλο.

Στο τέλος του 2008 η αμερικανική αυτοκινητοβιομηχανία ουσιαστικά είχε χρεοκοπήσει λόγω της έλλειψης πιστώσεων, της απότομης πτώσης της κατανάλωσης και λανθασμένων επιχειρηματικών επιλογών. Η κυβέρνηση έσπευσε να οργανώσει σχέδιο διάσωσης με χρήματα από το TARP, ύψους \$23,4 δισ. για να σώσει τις τρεις μεγαλύτερες αμερικανικές αυτοκινητοβιομηχανίες, GM, Ford και Chrysler. Όμως, η GM και η Chrysler τελικά δεν θα αποφύγουν την χρεοκοπία το 2009 και την εθνικοποίηση. Οι πιστώσεις στο εξαγωγικό εμπόριο υπήρξαν τα πρώτα θύματα διότι εκεί ο κίνδυνος αντισυμβαλλομένου είναι ο μεγαλύτερος. Ο φόβος των πτωχεύσεων των αντισυμβαλλόμενων χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων στέρεψε πρώτα τη ρευστότητα και στη συνέχεια τις πιστώσεις στο εξαγωγικό εμπόριο. Η έλλειψη πιστώσεων συνέβαλε μαζί με την πτώση της καταναλωτικής και επιχειρηματικής εμπιστοσύνης στην κατάρρευση του παγκόσμιου

εμπορίου. Το παγκόσμιο εμπόριο έχει σημειώσει σημαντική πτώση σε τρεις περιπτώσεις μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο: κατά την διάρκεια της πετρελαϊκής κρίσης το 1974-75, το 1982-83 και κατά το 2001-02 με το σπάσιμο της φούσκας των τεχνολογικών μετοχών και τις επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου. Η επιβράδυνση, όμως, που ξεκίνησε στα μέσα του 2007 μαζί με την χρηματοοικονομική κρίση, εξελίχθηκε από το τελευταίο τρίμηνο του 2008 σε κατάρρευση. Οι αρνητικοί ρυθμοί ανάπτυξης του εμπορίου συνεχίστηκαν και όλο το 2009. Η κατάρρευση του διεθνούς εμπορίου είναι χαρακτηριστικό σημάδι της ύφεσης και σημαντικός παράγων εμβάθυνσής της. Η πτώση αυτή ήταν συγχρονισμένη, αφορούσε όλες τις οικονομίες και όλες τις κατηγορίες εμπορευμάτων.

6.4 ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟ ΧΡΕΟΣ ΚΑΙ Η ΑΝΗΣΥΧΙΑ ΤΩΝ ΑΓΟΡΩΝ

Οι άμεσες αρνητικές συνέπειες της διεθνούς οικονομικής κρίσης αποτελούν παρελθόν. Η κρίση, όμως, όπως και όλες οι προηγούμενες,²¹ άφησε πίσω της βάρη για μια πιο μακροχρόνια στασιμότητα στη Δύση. Το κύριο βάρος είναι το υψηλό δημόσιο χρέος. Η μεταβολή στο χρέος είναι μεγάλη σε διεθνές επίπεδο διότι η χρηματοοικονομική κρίση προξένησε την παρέμβαση των αρχών με πακέτα διάσωσης, μείωσε τα φορολογικά έσοδα αλλά και ανάγκασε τις κυβερνήσεις σε επεκτατική δημοσιονομική πολιτική.

Στην Ευρωζώνη, η αύξηση του χρέους ως ποσοστού του ΑΕΠ δεν είναι συγκριτικά τόσο δραματική. Ούτε και το τελικό αποτέλεσμα, δηλαδή το χρέος του 2011, είναι δραματικό σε σχέση με τον υπόλοιπο αναπτυγμένο κόσμο, τις Η.Π.Α. το Ηνωμένο Βασίλειο ή την Ιαπωνία. Μάλιστα η Ευρωζώνη είναι μια νομισματική περιοχή με πλεόνασμα ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών. Γεννιέται ευλόγως τότε το ερώτημα

γιατί στη διάρκεια του 2010 παρατηρήθηκε μια τόσο μεγάλη ένταση στην Ευρωζώνη. Η απάντηση είναι ότι η ένταση δεν αφορούσε το σύνολο της Ευρωζώνης, αλλά επιμέρους χώρες. Οι αμφιβολίες των αγορών επικεντρώθηκαν στην εσωτερική λειτουργία της. Η προηγούμενη χρηματοοικονομική κρίση ευαισθητοποίησε τις αγορές σε οτιδήποτε αρνητικό. Έτσι, ενώ έως την έλευση της κρίσης οι αγορές δεν διαφοροποιούσαν σημαντικά τις χώρες της Ευρωζώνης μεταξύ τους, τώρα τις διαφοροποιούν αναφορικά με τον πιστωτικό κίνδυνο της καθεμίας.

Ο κίνδυνος χώρας, που αντικατοπτρίζεται στα περιθώρια επιτοκίων δανεισμού έκαστης ευρωπαϊκής χώρας σε σχέση με τα αντίστοιχα γερμανικά ή και στα επιτόκια ασφάλισης των δανειστών της χώρας (τα Credit Default Swap rates) είναι τώρα πλέον συνάρτηση του δημόσιου και ιδιωτικού χρέους της κάθε χώρας, αλλά και άλλων παραγόντων όπως οι πολιτικές εξελίξεις, η σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος, κλπ. Η διαφοροποίηση ανάμεσα στα επιτόκια δανεισμού των χωρών της Ευρωζώνης θέτει σε κίνδυνο τη σταθερότητα αλλά και την ύπαρξη της Ευρωζώνης, όπως τουλάχιστον την ξέρουμε σήμερα. Πηγάζει από τη βαθύτερη αμφιβολία των αγορών για την επάρκεια των υπαρχόντων δημοσιονομικών κανόνων που συγκροτούν τη λειτουργία της Ευρωζώνης και είναι ένα θέμα που αναλύεται στο επόμενο εδάφιο του άρθρου.

Η Ελλάδα ξεχωρίζει από τις υπόλοιπες χώρες. Από τα μέσα Οκτωβρίου 2009, κάθε μέρα χωρίς εξαίρεση θεωρείται ως η πλέον επικίνδυνη χώρα. Αντίθετα, η Γερμανία είναι σταθερά η λιγότερο επικίνδυνη. Έως και τον Απρίλιο του 2013, η εικόνα των υπόλοιπων χωρών δεν επιδεινώνεται σημαντικά, παρά για λίγο στις αρχές Φεβρουαρίου, όταν μεταφέρθηκαν στο προσκήνιο ανησυχίες σχετικά με τη βιωσιμότητα του δημόσιου χρέους σε πολλές χώρες. Η μεγάλη

επιδείνωση ξεκινάει από τα τέλη Απριλίου, όταν αποτελεί πλέον κοινή πεποίθηση ότι η Ελλάδα βαίνει προς χρεοκοπία και ότι ένα τέτοιο ενδεχόμενο θα προκαλούσε αναταράξεις και σε πολλές άλλες χώρες της Ευρωζώνης, πιθανόν μέσω της έκθεσης των τραπεζών τους σε ελληνικά κρατικά ομόλογα.

6.5 ΟΙ ΑΝΙΣΟΡΡΟΠΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΤΗΣ ΣΥΓΚΛΙΣΗΣ

Η στασιμότητα / ύφεση στην Ευρώπη το 2008 δεν επηρέασε αμέσως την Ελλάδα. Το 2008 η Ευρωζώνη είχε ανάπτυξη 0,4%, ενώ η Ελλάδα εξακολουθούσε να παρουσιάζει έναν σχετικά ικανοποιητικό ρυθμό 1,3%. Η Ελλάδα έχει μια αρκετά κλειστή οικονομία και δεν είχε τραπεζικά προβλήματα, όπως οι υπόλοιπες οικονομίες της Δυτικής Ευρώπης. Έτσι δεν επηρεάστηκε αμέσως. Από τις αρχές του 2008, όμως, ήταν εμφανές ότι αν η διεθνής οικονομία χειροτέρευε, τότε και η Ελλάδα θα έμπαινε σε στενωπό διαρκείας.

Δυστυχώς, η ύφεση στην Ευρώπη και τον κόσμο συνέχισε να βαθαίνει. Οι ελληνικές εξαγωγές επηρεάστηκαν στο τελευταίο τρίμηνο του 2008 μαζί με τις εξαγωγές όλων των υπολοίπων χωρών. Έτσι το 2009 βρήκε την Ευρωζώνη να συρρικνώνεται κατά -4,1% και την Ελλάδα κατά -2,3%. Η μικρότερη πτώση του 2009 στην Ελλάδα από την Ευρωζώνη δείχνει ότι και το 2009 η σύγκλιση του ελληνικού βιοτικού επιπέδου προς τον ευρωπαϊκό μέσο όρο συνεχίστηκε για 14η χρονιά. Από το 2013, όμως, ξεκινάει μια νέα εποχή απόκλισης στο βιοτικό επίπεδο, αφού η ευρωπαϊκή οικονομία σταθεροποιήθηκε και ανέκαμψε, ενώ η ελληνική επιδεινώθηκε και το μέλλον της παραμένει αβέβαιο.

Η κρίση ανέδειξε τις προϋπάρχουσες μεγάλες μακροοικονομικές ανισορροπίες και διαρθρωτικές αδυναμίες της ελληνικής οικονομίας: το

έλλειμμα ανταγωνιστικότητας και την οργανωτική ανεπάρκεια του κράτους. Οι δύο αυτές ανισορροπίες γίνονται εμφανείς στα μεγάλα “δίδυμα” ελλείμματα, το έλλειμμα ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών και το δημοσιονομικό έλλειμμα. Γίνονται εμφανείς και στα υψηλά “δίδυμα” χρέη (το δημόσιο και το εξωτερικό), που αποτελούν τη διαχρονική συσσώρευση των αντίστοιχων ετήσιων ελλειμμάτων.

Το έλλειμμα ανταγωνιστικότητας είναι το βαθύτερο πρόβλημα. Οι δείκτες της Παγκόσμιας Τράπεζας για την ευκολία του επιχειρείν δείχνουν συνεχή επιδείνωση τα τελευταία χρόνια ενώ η σταθμισμένη συναλλαγματική ισοτιμία της χώρας διαρκώς ανατιμάται. Το έλλειμμα ανταγωνιστικότητας αντικατοπτρίζεται τόσο στο τεράστιο έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών όσο και στον υψηλότερο ελληνικό πληθωρισμό σε σχέση με άλλες χώρες της Ευρωζώνης. Αγοράζουμε πολύ περισσότερα αγαθά και υπηρεσίες από ότι πουλάμε στους ξένους. Η ελληνική οικονομία δεν έχει τη δυνατότητα να παράγει ανταγωνιστικά αγαθά και υπηρεσίες. Ως αποτέλεσμα, το εξωτερικό χρέος της χώρας είχε αυξηθεί από 94% του ΑΕΠ στο τέλος του 2003 στο 184% στο τρίτο τρίμηνο του 2013.

Το δημοσιονομικό πρόβλημα είναι ακόμα πιο εμφανές. Στο χρονικό διάστημα από την είσοδο της στη ζώνη του ευρώ έως το 2008, και παρά την ισχυρή ανάπτυξη και το ευνοϊκό μακροοικονομικό περιβάλλον, η Ελλάδα δεν κατάφερε ποτέ να περιορίσει το δημοσιονομικό της έλλειμμα κάτω από το όριο του 3% του ΑΕΠ. Μάλιστα, για την παράβαση του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης, μπήκε σε καθεστώς δημοσιονομικής επιτήρησης το 2004, βγήκε για πολύ λίγο το 2007 και ξαναμπήκε τον Απρίλιο του 2009.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΑΠΟ ΟΙΚΟΥΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

7.1 ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΠΙΣΤΟΛΗΠΤΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ

Οι Οργανισμοί Αξιολόγησης Πιστοληπτικής Ικανότητας (‘ΟΑΠ’), είναι οργανισμοί οι οποίοι έχουν εγγραφεί στην Κοινότητα, δυνάμει του Ευρωπαϊκού Κανονισμού (ΕΚ) με αριθμό 1060/2009 , όπως τροποποιήθηκε από τον Κανονισμό (ΕΚ) με αριθμό 513/2011 (‘Ευρωπαϊκός Κανονισμός’), οι οποίοι εκδίδουν αξιολογήσεις πιστοληπτικής ικανότητας οι οποίες κοινοποιούνται δημοσίως ή διανέμονται με την καταβολή συνδρομής.

7.2 2012: ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΗ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΑΠΟ ΝΟΜΥΡΑ

Ο οίκος ΝΟΜΥΡΑ υποβάθμισε τη σύσταση για τη μετοχή της Alpha Bank σε neutral από buy, για τη Eurobank σε reduce από neutral και για την Εθνική Τράπεζα σε reduce από neutral.

Επίσης, μείωσε την τιμή - στόχο για τη μετοχή της Τράπεζας Πειραιώς σε 0,10 ευρώ από 0,70 ευρώ, για τη μετοχή της Eurobank σε 0,20 ευρώ από 1,6 ευρώ, για την Εθνική Τράπεζα σε 0,70 ευρώ από 3,7 ευρώ και για την Alpha Bank σε 0,60 ευρώ από 2,3 ευρώ.

Στην ανακοίνωσή της η Nomura επικαλείται τις ανησυχίες για το χρέος της χώρας και τις υψηλότερες ζημιές από επισφαλή δάνεια.

7.3 2013 FITCH: ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Σε αναβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας των τεσσάρων μεγάλων ελληνικών τραπεζών -της Εθνικής Τράπεζας, της Τράπεζας Πειραιώς, της Alpha Bank και της Eurobank- προχώρησε ο οίκος αξιολόγησης Fitch, επικαλούμενος την ανακεφαλαιοποίησή τους και το πιο σταθερό μακροοικονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα.

Η νέα αξιολόγηση «ακολουθεί την ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών και ένα πιο σταθερό μακροοικονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα, το οποίο αντανακλάται στην αναβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας της χώρας σε "B-" από "CCC" με σταθερές προοπτικές. Το outlook των μακροπρόθεσμων IDRs είναι σταθερό, αντανακλώντας τη στενή συσχέτισή του με αυτό του κράτους» επισημαίνει η Fitch.

Ειδικότερα, ο οίκος αξιολόγησης αναβαθμίζει την αξιολόγηση μακροπρόθεσμης πιστοληπτικής ικανότητας της Εθνικής Τράπεζας, της Τράπεζας Πειραιώς, της Alpha Bank και της Eurobank σε «B-» από «CCC» προηγουμένως, τα βραχυπρόθεσμα IDRs σε «B» από «C» και τις αξιολογήσεις στήριξης (Support Rating Floors) σε «No Floor» από «CCC». - See more at:

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

ΈΡΕΥΝΑ

8.1 ΈΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΣΚΟΠΟΙ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΈΡΕΥΝΑΣ

Η ιδιαίτερη σημασία της επιστημονικής έρευνας, καθώς και της Μεθοδολογίας της Έρευνας (ΜΕ), είναι συνυφασμένη με τους κύριους σκοπούς της που συνίστανται στην αναζήτηση και αποκάλυψη της αλήθειας και της γνώσης και την απάντηση σε σημαντικά ερωτήματα με την εφαρμογή επιστημονικών μεθόδων. Η Μεθοδολογία της Έρευνας αποσκοπεί στο να εξοπλίσει τους φοιτητές και τις φοιτήτριες με την κατάλληλη επιστημονική ‘πανοπλία’, ώστε να γνωρίσουν πώς διεξάγεται η πρωτογενής επιστημονική έρευνα και πώς γίνεται η διδακτορική διατριβή, η οποία αποτελεί πρωτότυπη συμβολή στην επιστήμη. Έτσι, αυτοί θα είναι σε θέση να ασχοληθούν με την έρευνα και την παραγωγή πρωτότυπης και αξιόλογης γνώσης και να συμβάλλουν στην προώθηση της επιστήμης.

Δηλαδή, η ΜΕ θα τους βοηθήσει να γίνουν επιστήμονες, πράγμα που δεν πραγματοποιείται μόνο με την απόκτηση του πανεπιστημιακού πτυχίου. Αντίθετα, απαιτείται η παρουσίαση αποδεκτής από την πανεπιστημιακή κοινωνία διδακτορικής διατριβής η οποία να στηρίζεται σε επιστημονικές ερευνητικές μεθόδους και να έχει ελεγχθεί βάσει συστηματικών και αυστηρών προδιαγραφών.

Η εισαγωγή στη μεθοδολογία της έρευνας αποσκοπεί να εισάγει κατ’ αρχήν, στην επιστημολογία και την επιστημονική μέθοδο προκειμένου να είναι σε θέση:

1) να επιδίδονται στον επιστημονικό λογισμό, την έρευνα και την κριτική ανάλυση

2) να μπορούν με εγκυρότητα και πειθώ να:

- αμφισβητούν όσα ακούνε και διδάσκονται

- να έχουν κριτική σκέψη

- να ακολουθούν τους κανόνες της επιστημονικής δεοντολογίας

8.2 ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΙΔΗ ΕΡΕΥΝΩΝ

1. Είδη προβλημάτων

Τα κύρια είδη των προβλημάτων, τα οποία ενδιαφέρουν τον άνθρωπο και μπορεί να αποτελέσουν αντικείμενο έρευνας είναι αναρίθμητα. Μεταξύ αυτών σημαντικότερα θεωρούνται αυτά που:

⇒ μπορούν να απαντηθούν χωρίς επιστημονικές μεθόδους,

⇒ είναι δύσκολο να απαντηθούν ακόμη και με τη χρήση επιστημονικών μεθόδων,

⇒ μπορούν να απαντηθούν με τη χρήση επιστημονικών μεθόδων, χωρίς αυτό κατ' ανάγκην να σημαίνει ότι οι λύσεις που προκύπτουν είναι ικανοποιητικές και οριστικές.

Κατά συνέπεια, ενδιαφέρει κατ' αρχήν να εξεταστεί κατά πόσο το πρόβλημα χρειάζεται, μπορεί και πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο επιστημονικής έρευνας. Στην περίπτωση που η απάντηση στο βασικό αυτό ερώτημα είναι καταφατική, θα πρέπει να υπολογιστούν, έστω και

κατά προσέγγιση, οι απαιτήσεις του σε χρόνο, σε κόστος, καθώς και σε εξειδικευμένη γνώση.

2. Είδη ερευνών

Ανάλογα με το σκοπό που επιδιώκεται, μπορούμε να διακρίνουμε τις επιστημονικές έρευνες σε τρεις βασικές κατηγορίες, τις διερευνητικές, τις περιγραφικές και τις πειραματικές.

ΕΙΔΗ ΕΡΕΥΝΩΝ

• ΔΙΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

- ⇒ έμφαση στην ανακάλυψη
- ⇒ χαρακτηριστικό τους η ευελιξία
- ⇒ απαιτούν εμπειρία
- ⇒ εμπειρογνώμονες

• ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

- ⇒ είναι περισσότερο οργανωμένες, προδιαγραμμένες και σχεδιασμένες
- ⇒ απαιτείται προσοχή για τυχόν μεροληψία.

• ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

- ⇒ στηρίζονται στο πείραμα
- ⇒ απαιτούν ευελιξία και εμπειρία

8.3 ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

Για την μεθοδολογία μιας έρευνας έχουν διαμορφωθεί ορισμένες βασικές αρχές που καθορίζουν την πορεία της έρευνας μας και αποτελούν τους ιχνηλάτες της συλλογής υλικού. Αυτές είναι:

1) Η ανάλυση των δεδομένων καθορίζεται εκ των προτέρων από τον **προβληματισμό της έρευνάς μας**. Πρέπει να προσαρμόσουμε τη μεθοδολογία έρευνας, που θα ακολουθήσουμε, σε αυτό που ψάχνουμε και όχι το αντίθετο. Οι ερωτήσεις που θέτουμε είναι :

- ποιο είναι το βασικό ερώτημα της έρευνάς. *Στην προκειμένη περίπτωση το βασικό ερώτημα της έρευνας αποτελεί το κατά πόσο συμβάλουν οι υπηρεσίες τοπικών δικτύων, διαδικτύου και λοιπόν εφαρμογών στην ανάπτυξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.*
- ποιες είναι οι πληροφορίες που θα πρέπει να έχω στο τέλος της έρευνας; *Οι πληροφορίες που πρέπει να έχουν συλλεχτεί στο τέλος της παρούσας πρέπει να μας καλύψουν ως προς το θέμα καθώς και να μας δώσουν αφορμή για περαιτέρω έρευνα.*

2) Συχνά η διατύπωση του προβληματισμού και η ανάλυση των δεδομένων διαμορφώνονται κατά τη διάρκεια της έρευνας. Ωστόσο είναι απαραίτητο να διατυπωθούν από την αρχή. *Στην προκειμένη περίπτωση ο προβληματισμός μας αφορά τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις και τη συμβολή που μπορούν να έχουν στην ανάπτυξη τους τα τοπικά δίκτυα, το διαδίκτυο και οι διαδικτυακές εφαρμογές.*

3) Είναι απαραίτητο να **διευκρινίσουμε διεξοδικά τις ερευνητικές υποθέσεις**, γιατί είναι αυτές που καθορίζουν, όχι μόνο τα ερευνητικά εργαλεία που θα χρησιμοποιήσουμε, αλλά και την ανάλυση που θα πραγματοποιήσουμε.

Ερευνητικές υποθέσεις:

Ø Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις έχουν τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσουν τις διαδικτυακές εφαρμογές

Ø Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις έχουν τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσουν το διαδίκτυο

Ø Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις έχουν τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσουν τα τοπικά δίκτυα.

8.4 ΜΕΘΟΔΟΙ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΥΛΙΚΟΥ

Σε αυτήν την ενότητα αναφέρονται και αναλύονται περιληπτικά τρεις από τις πιο γνωστές μεθόδους συλλογής υλικού. Τα κύρια χαρακτηριστικά τους, τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα τους. Με αυτόν τον τρόπο γίνεται εμφανές το πώς επιλέχτηκε η μέθοδος που διευκολύνει περισσότερο την επεξεργασία δεδομένων και συνεπώς την υλοποίηση της έρευνας. Οι τρεις αυτοί μέθοδοι συλλογής υλικού είναι:

- ✓ Η παρατήρηση
- ✓ Η συνέντευξη
- ✓ Το ερωτηματολόγιο

Η παρατήρηση : Είναι η διαδικασία όπου κάποιο φαινόμενο ή συμπεριφορά παρατηρούνται κατά τρόπο προγραμματισμένο, οργανωμένο, συστηματοποιημένο, από άτομα ειδικευμένα ή

εκπαιδευμένα για τον ρόλο αυτό. Χρησιμοποιεί την καταγραφή γεγονότων και υφίσταται επαλήθευση (Δημητρόπουλος, 1994: 89)

Τα **Είδη** της παρατήρησης είναι : η **άμεση** , η **συμμετοχική** και η **έμμεση** ή **προκαλούμενη** ή **πειραματική παρατήρηση**.

Η συνέντευξη : Είναι μία από τις πιο γνωστές μεθόδους συλλογής υλικού όπου ο ερευνητής υποβάλλει στον ερωτώμενο μια σειρά από ερωτήσεις στις οποίες καλείται να απαντήσει. Αυτό που ενδιαφέρει τον ερευνητή είναι να ανακαλύψει τι σκέφτεται ο ερωτώμενος σε σχέση με κάποιο θέμα και να συγκρίνει τις γνώμες και τις απόψεις των ερωτώμενων. Στην συνέχεια ο ερευνητής ενδιαφέρεται να συγκρίνει και να ομαδοποιήσει τις απόψεις των ερωτώμενων (Ζαφειρίου, 2003).

Τα **Είδη** της συνέντευξης είναι: **κατευθυνόμενη** ή **δομημένη**, **ημι-κατευθυνόμενη** και η **ελεύθερη συνέντευξη**.

Το ερωτηματολόγιο : Είναι ένα έντυπο που περιέχει μια σειρά δομημένων ερωτήσεων οι οποίες παρουσιάζονται σε μια συγκεκριμένη σειρά και στις οποίες ο ερωτώμενος καλείται να απαντήσει γραπτά (Ζαφειρίου, 2003).

Τα κυριότερα **πλεονεκτήματα** των ερωτηματολογίων είναι:

- ✓ Στοιχίζουν πολύ φθηνότερα από τις συνεντεύξεις.
- ✓ Μπορούν να σταλούν σε μεγάλο αριθμό ανθρώπων.
- ✓ Είναι εύκολη η κατασκευή και η χρήση του.
- ✓ Οι ερωτώμενοι μπορούν να εκφραστούν ελεύθερα (έλλειψη άμεσης επικοινωνίας)

- ✓ Τυποποιημένοι τρόποι ανάλυσης του υλικού.
- ✓ Ο ερευνητής δεν μπορεί να επηρεάσει τις απαντήσεις.

- ✓ Είναι η λιγότερο χρονοβόρα μέθοδος.

Τα κυριότερα **μειονεκτήματα** των ερωτηματολογίων είναι:

- ✓ Ο ερευνητής δεν είναι σε θέση να αποσαφηνίσει τις ανοιχτές ερωτήσεις.
- ✓ Υποχρεώνει τον ερωτηθέντα να απαντήσει με έναν συγκεκριμένο τρόπο.

Με βάση τα πλεονεκτήματα που παρουσιάζονται πιο πάνω, και λόγω της απειρίας του ερευνητή αλλά και του περιορισμένου χρόνου που απαιτεί η έρευνα, μιας και πρόκειται για πτυχιακή εργασία, κρίθηκε ότι το ερωτηματολόγιο είναι το καταλληλότερο μέσο για την διεκπεραίωση αυτής της ερευνητικής μελέτης.

Όλα τα ερευνητικά εργαλεία έχουν **πλεονεκτήματα** αλλά και **μειονεκτήματα**. Η χρήση ενός ερευνητικού εργαλείου δεν αποκλείει τη χρήση ενός δεύτερου ή και ενός τρίτου. Αυτό σημαίνει ότι ο ερευνητής μπορεί να διασταυρώσει τα ερευνητικά εργαλεία, εάν αυτό απαιτείται από τις ανάγκες της εργασίας του.

Το ερευνητικό εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε στην παρούσα έρευνα όπως αναφέρθηκε και παραπάνω ήταν το ερωτηματολόγιο. Το ερωτηματολόγιο είναι «ένα σύνολο γραπτών ερωτήσεων σχετικών με ένα πρόβλημα, τις οποίες ο ερευνητής απευθύνει ομοιόμορφα στα υποκείμενα του δείγματος, με σκοπό να συγκεντρώσει τις αναγκαίες ερευνητικές πληροφορίες. Οι ερωτήσεις αναφέρονται στις γνώσεις, τις γνώμες, τις προτιμήσεις, τα ενδιαφέροντα, τα συναισθήματα, τις προσδοκίες, τις στάσεις, τις αξίες και γενικά στα χαρακτηριστικά όλων των όψεων της προσωπικότητας του ατόμου και στη συμπεριφορά του σε προκαθορισμένες καταστάσεις».

8.5 ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΈΡΕΥΝΑΣ

Η παρούσα έρευνα έχει ως σκοπό να διερευνήσει τον τη γνώμη των τραπεζικών υπαλλήλων για την πορεία των ελληνικών τραπεζών.

8.6 ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ ΤΟΥ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

Για την κατάρτιση του κατάλληλου ερωτηματολογίου θα πρέπει να έχουν προηγηθεί οι ακόλουθες ενέργειες :

- ✓ Προσδιορισμός και εξειδίκευση του στόχου της έρευνας.
- ✓ Επιλογή της μεθόδου συλλογής των δεδομένων.
- ✓ Κατανόηση των χαρακτηριστικών των ερωτώμενων.

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, ο **προσδιορισμός και η εξειδίκευση του στόχου** της έρευνας είναι οι έννοιες που πρέπει να καθοριστούν πρώτες. Καθώς πάνω σε αυτές θα στηριχθεί η διαμόρφωση των ερωτήσεων.

Η **επιλογή της μεθόδου συλλογής** είναι επίσης καθοριστικής σημασίας για τον σχεδιασμό του κατάλληλου ερωτηματολογίου. Για παράδειγμα, αν το ερωτηματολόγιο πρόκειται να συμπληρωθεί από τον ίδιο τον ερωτώμενο, χωρίς την παρέμβαση ερευνητή, τότε πρέπει να δοθεί έμφαση στην τεχνική αρτιότητα του ερωτηματολογίου και στην διευκρίνιση, μέσω εγγράφων επεξηγήσεων στο ερωτηματολόγιο, των σημείων που είναι δυνατόν να παρερμηνευτούν. Αν όμως το ερωτηματολόγιο συμπληρωθεί από τον ερευνητή, κατά τη διάρκεια συνεντεύξεως, τότε το ερωτηματολόγιο θα είναι πλήρως κατανοητό και

εύχρηστο, αφού θα μπορεί να επεξηγηθεί, σε τυχόν απορίες, από τον ίδιο τον ερευνητή.

Τέλος, τα **χαρακτηριστικά του ερωτώμενου πληθυσμού** πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στο σχεδιασμό των ερωτηματολογίων, στη διατύπωση των ερωτήσεων και στη χρησιμοποίηση των κατάλληλων λέξεων.

8.6.1 ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

Για τη δημιουργία ενός ερωτηματολογίου πρέπει να λάβουμε υπ όψιν μας ορισμένα χαρακτηριστικά ώστε να αποτελεί μια επιτυχημένη και ορθή έρευνα: (Javeau, 2000).

- ✓ Πληρότητα
- ✓ Σαφήνεια
- ✓ Συνοχή
- ✓ Κατάλληλη δομή.
- ✓ Να περιλαμβάνει ερωτήματα ελέγχου.
- ✓ Να είναι κατά το δυνατόν σύντομο.
- ✓ Να έχει τελειότητα παρουσίασης από τεχνικής πλευράς.
- ✓ Να περιλαμβάνει βασικές οδηγίες συμπλήρωσης και εννοιολογικές επεξηγήσεις.
- ✓ Να επιδέχεται κωδικογραφική και μηχανογραφική επεξεργασία.

Η **πληρότητα** αναφέρεται ακριβώς στην ανάγκη κάλυψης όλων των πτυχών του ερευνώμενου χαρακτηριστικού, για το οποίο έχει ήδη γίνει αρκετός λόγος.

Η **σαφήνεια** δεν αναφέρεται μόνο στο περιεχόμενο των πληροφοριών αλλά και στο άτομο το οποίο πρέπει να δώσει τις απαντήσεις.

Η **συνοχή** αναφέρεται στην ανάγκη οργανικής σύνδεσης των επιμέρους ερωτημάτων μεταξύ τους. Συγγενή ερωτήματα πρέπει να εμφανίζονται στο ερωτηματολόγιο ομαδοποιημένα και να ερωτώνται μαζί, προκειμένου η σκέψη και η μνήμη του ερωτώμενου να κατευθύνεται ευκολότερα στις σωστές απαντήσεις.

Η **κατάλληλη δομή** του ερωτηματολογίου, δηλαδή η σειρά με την οποία θα τεθούν οι ομάδες ερωτήσεων, είναι επίσης μεγάλης σημασίας στην αύξηση του βαθμού ανταπόκρισης του κοινού. Είναι αυτονόητο, αλλά δεν εφαρμόζεται πάντοτε, ότι προσωπικές ή γενικότερα ερωτήσεις που δεν απαντά εύκολα το κοινό (εισόδημα, ύπαρξη διαζυγίου, κλπ.) δεν τίθενται στην αρχή ενός ερωτηματολογίου.

Τα **ερωτήματα ελέγχου** τίθενται ακριβώς για τον έλεγχο της ορθότητας των απαντήσεων σε βασικές ερωτήσεις.

Ένα αποτελεσματικό ερωτηματολόγιο πρέπει επίσης να είναι **σύντομο**. Ερωτηματολόγια τα οποία επεκτείνονται σε μεγάλο αριθμό ερωτημάτων κουράζουν τον ερωτώμενο ή του δημιουργούν την αίσθηση ότι θα χάσει πολύ χρόνο και είναι δυνατόν να μην απαντηθούν. Αυτό ισχύει σε μεγαλύτερο βαθμό όταν το ερωτηματολόγιο πρόκειται να συμπληρωθεί από το ίδιο το κοινό (Ρόντος και Παπάνης, 2007).

Η **αρτιότητα εμφάνισης** του ερωτηματολογίου από **τεχνική άποψης** επηρεάζει, επίσης, σημαντικά το βαθμό ανταποκρίσεως του κοινού για δύο κυρίως λόγους. Αρχικά, η ποιότητα του χαρτιού, της εκτύπωσης, κλπ., δημιουργεί ευνοϊκή προδιάθεση για τη σοβαρότητα της έρευνας, με αποτέλεσμα να δείχνουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον και να καταβάλλουν μεγαλύτερη προσπάθεια για πλήρεις και σωστές απαντήσεις. Κατά

δεύτερο λόγο, η χρήση δύο ή περισσότερων χρωμάτων, η χρήση κατευθυντήριων τόξων και άλλων συμβόλων, καθοδηγούν τον ερευνητή ή τον ερευνώμενο και διευκολύνουν το έργο του.

Προς την κατεύθυνση αύξησης του βαθμού ανταπόκρισης και υποβοήθησης των ερευνητών ή των ερωτώμενων για όσο το δυνατόν ορθότερες απαντήσεις, συνηθίζεται στο ερωτηματολόγιο να συμπεριλαμβάνονται βασικές σύντομες **οδηγίες** για τον τρόπο συμπλήρωσης των ερωτημάτων ως και βασικές έννοιες και ορισμοί για θέματα που ερωτώνται.

Τέλος, σε κάθε ερωτηματολόγιο θα πρέπει να έχουν προβλεφθεί ειδικοί χώροι σε κάθε ανοιχτή ερώτηση για τη **κωδικογράφηση** της κάθε απάντησης, με τρόπο ώστε να καταστεί δυνατή η εισαγωγή της, υπό μορφή αριθμού, στον Ηλεκτρονικό Υπολογιστή για περαιτέρω **επεξεργασία**. Επίσης το ερωτηματολόγιο θα πρέπει να έχει ειδικό σχεδιασμό αν πρόκειται να εφαρμοστούν ειδικές μέθοδοι εισαγωγής των δεδομένων στον Η/Υ (μέθοδοι οπτικής ανάγνωσης, κλπ.)

8.6.2 ΣΕΙΡΑ ΤΩΝ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

Η σειρά που ακολουθήθηκε για την διάταξη των ερωτήσεων μέσα στο ερωτηματολόγιο είναι:

Ερωτήσεις στοιχείων ταυτότητας (φύλλο, ηλικία) συγκεντρώνονται στην αρχή, έτσι ώστε η πρώτη εντύπωση που σχηματίζει ο ερωτώμενος να είναι θετική.

Εύκολες ερωτήσεις στην αρχή, κατάλληλες να ευαισθητοποιήσουν και να προκαλέσουν ενδιαφέρον στον ερωτώμενο. Οι δύσκολες

ερωτήσεις στο τέλος οπότε είναι δύσκολο να αρνηθεί να απαντήσει.

Οι ερωτήσεις που αναφέρονται στο ίδιο θέμα να είναι συγκεντρωμένες σε ενότητες, και οι ερωτήσεις γενικού τύπου να προηγούνται των ειδικών έτσι ώστε το ερωτηματολόγιο να έχει μία όψη συναφή και λογική για να μην νιώθει ο ερωτώμενος ότι εκτροχιάζεται.

8.6.3 ΔΙΑΤΥΠΩΣΗ ΤΩΝ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

Σχετικά με την διατύπωση των ερωτήσεων που αφορούν το λεξιλόγιο και την φρασεολογία του ερωτηματολογίου, αποφασίσθηκε:

- Ø Οι ερωτήσεις προφανώς να ακολουθούν τους κανόνες της γραμματικής και του συντακτικού.
- Ø Να είναι διατυπωμένες με σαφήνεια και με τέτοιο τρόπο ώστε να είναι κατανοητές από όλους τους χρήστες.
- Ø Να μην περιέχουν τεχνικούς όρους, ιδιωματισμούς, λέξεις σπάνιες και δύσκολες. Υπήρξαν όμως και κάποιοι τεχνικοί όροι οι οποίοι ήταν απαραίτητο να χρησιμοποιηθούν για την διατύπωση της ερώτησης. Έτσι, προστέθηκε κάποια επεξήγηση μέσα σε παρένθεση προκειμένου να κατανοήσουν πλήρως όλοι οι χρήστες τις έννοιες αυτές.
- Ø Τέλος από πλευράς περιεχομένου οι ερωτήσεις, αποφασίσθηκε να είναι απλές και περιεκτικές.

8.6.4 ΥΛΙΚΗ ΚΑΙ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Για την διάταξη και εμφάνιση του ερωτηματολογίου ο ερευνητής έλαβε υπόψη μερικές από τις βασικές αρχές του Javeau. Σύμφωνα μ' αυτές το ερωτηματολόγιο έχει τα παρακάτω χαρακτηριστικά :

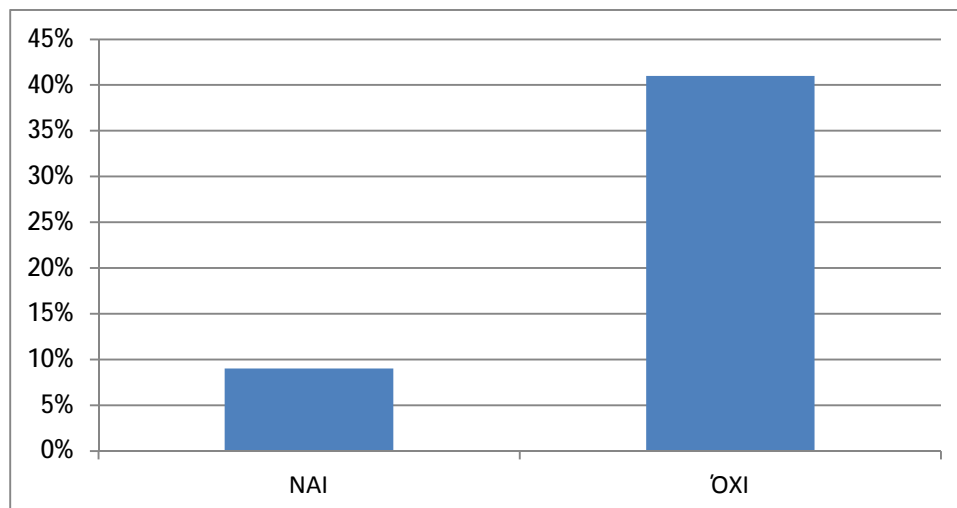
1. Εύκολο στην χρήση (δηλ. όσον αφορά το σχήμα, το βάρος, τον τρόπο διασύνδεσης των φύλλων κλπ.)
2. Εύκολο στην ανάγνωση. Ευανάγνωστοι τυπογραφικοί χαρακτήρες, αραιά γραμμένο ερωτηματολόγιο, οι ερωτήσεις να διαχωρίζονται καλά μεταξύ τους και να αριθμούνται με απλό τρόπο.
3. Εύκολο στην συμπλήρωση.
4. Αισθητικά όμορφο. Να ελκύει και να προκαλεί το ενδιαφέρον του ερωτώμενου με την χρήση εικόνων και σχημάτων τα οποία τραβούν την προσοχή του και συγχρόνως προσθέτουν μια ευχάριστη νότα στο ερωτηματολόγιο
5. Ένας μικρός πρόλογος με εννοιολογικές επεξηγήσεις και ευχαριστίες ολοκληρώνει την αρτιότητα της εμφάνισης του ερωτηματολογίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

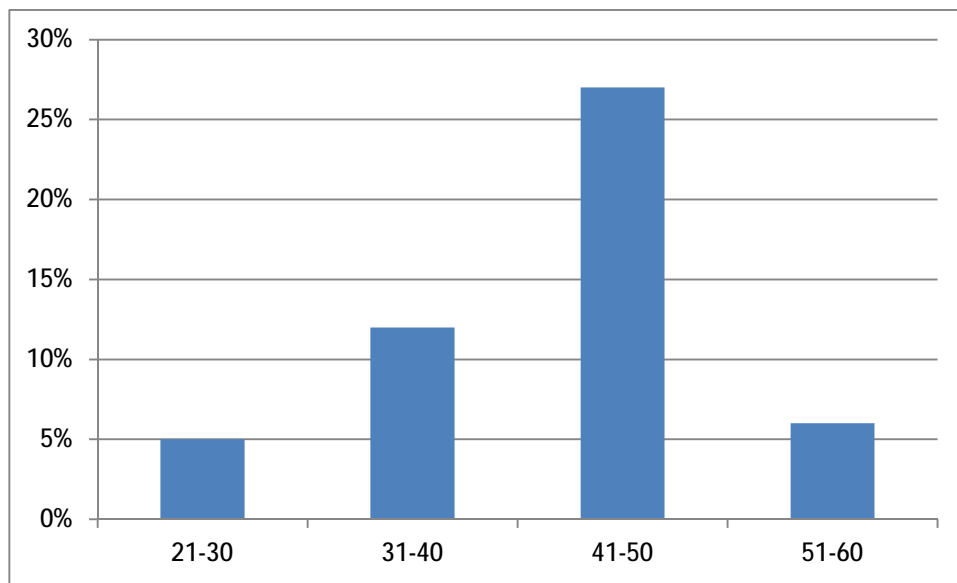
1. ΦΥΛΟ

	ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΑΝΔΡΑΣ	32	32%
ΓΥΝΑΙΚΑ	18	18%
Σύνολο	50	50%

2. ΗΛΙΚΙΑ

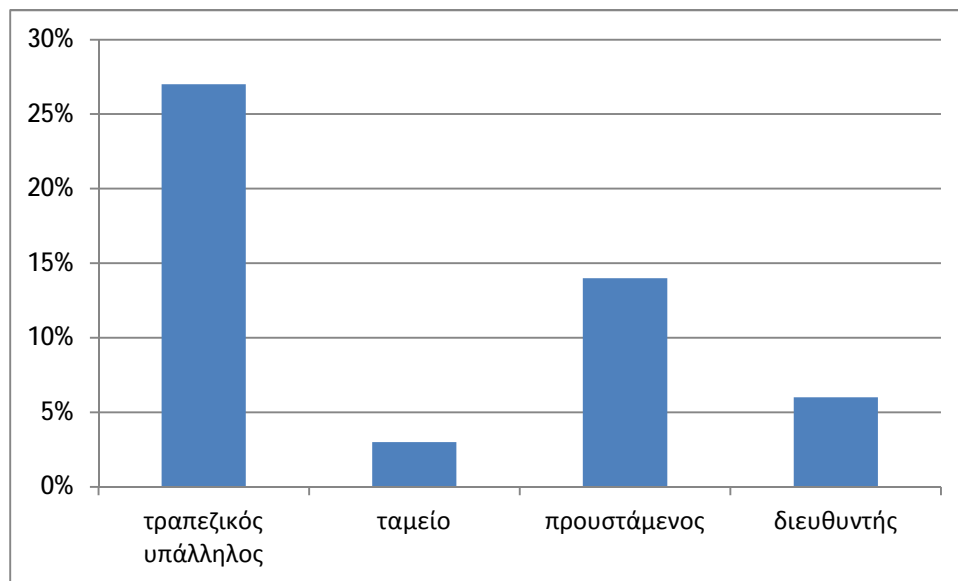
	ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
21-30	5	5%
31-40	12	12%
41-50	27	27%
51-60	6	6%
ΣΥΝΟΛΟ	50	50%

Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων είναι ηλικίας μεταξύ 31 και 50 ετών.

3. Θέση στην τράπεζα

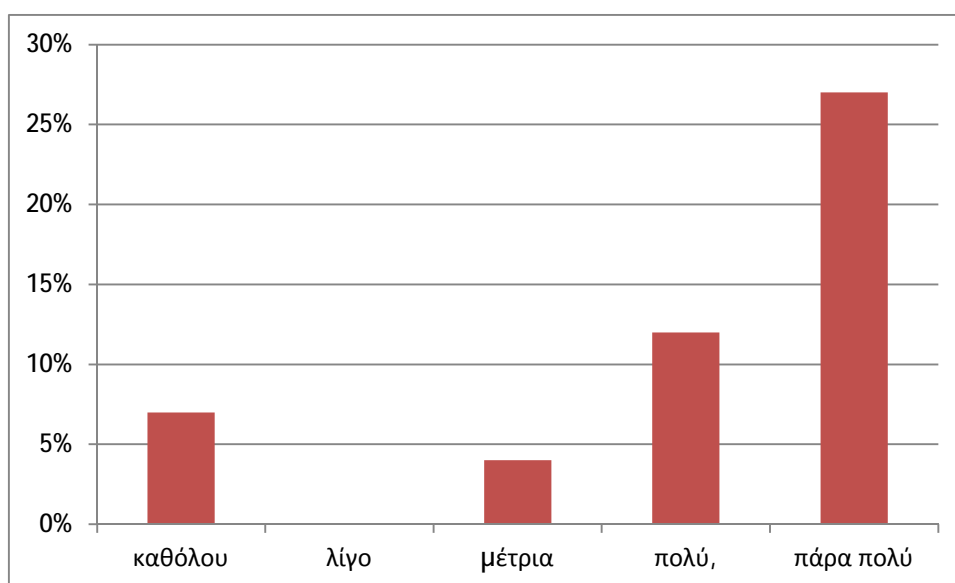
	ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
τραπεζικός υπάλληλος	27	27%
ταμείο	3	3%
προϊστάμενος	14	14%
διευθυντής	6	6%
ΣΥΝΟΛΟ	50	50%

Το μεγαλύτερο μέρος αποτελείτε από εργαζομένους που δηλώνουν τραπεζικοί υπάλληλοι και προϊστάμενοι.

4. Σας αγχώνει η οικονομική κρίση σε σχέση με το μέλλον της τράπεζας;

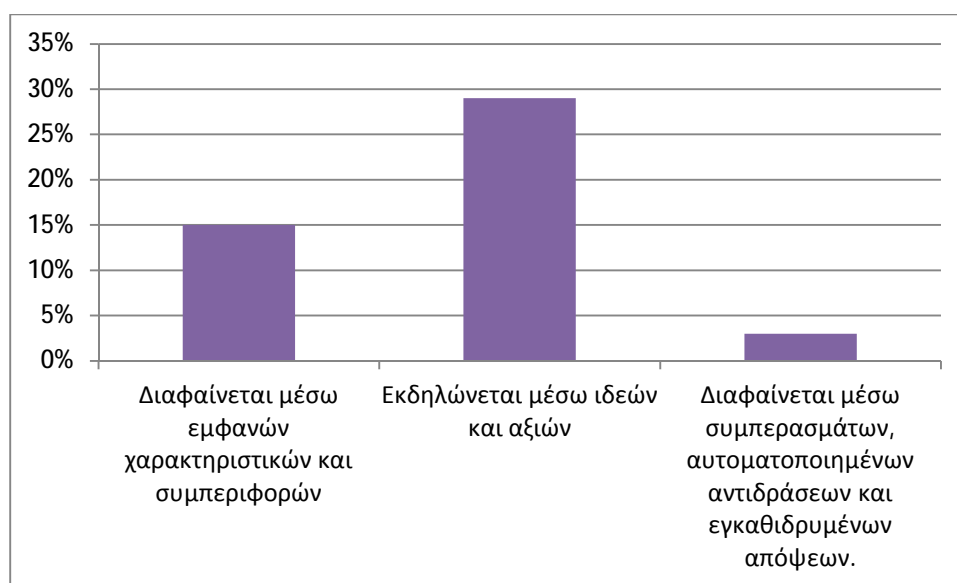
	ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
καθόλου	1	1%
λίγο	3	3%
μέτρια	15	15%
πολύ	25	25%
πάρα πολύ	6	6%
Σύνολο	50	50,00%

Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων νιώθει μέτριο έως πολύ άγχος για το μέλλον της τράπεζας σε σχέση με την οικονομική κρίση.

5. Που διαφαίνονται οι επιρροές της οικονομικής κρίσης στην τράπεζα;

	ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Διαφαίνεται μέσω εμφανών χαρακτηριστικών και συμπεριφορών	15	15%
Εκδηλώνεται μέσω ιδεών και αξιών	29	29%
Διαφαίνεται μέσω συμπερασμάτων, αυτοματοποιημένων αντιδράσεων και εγκαθιδρυμένων απόψεων.	3	3%
Σύνολο	47	47%

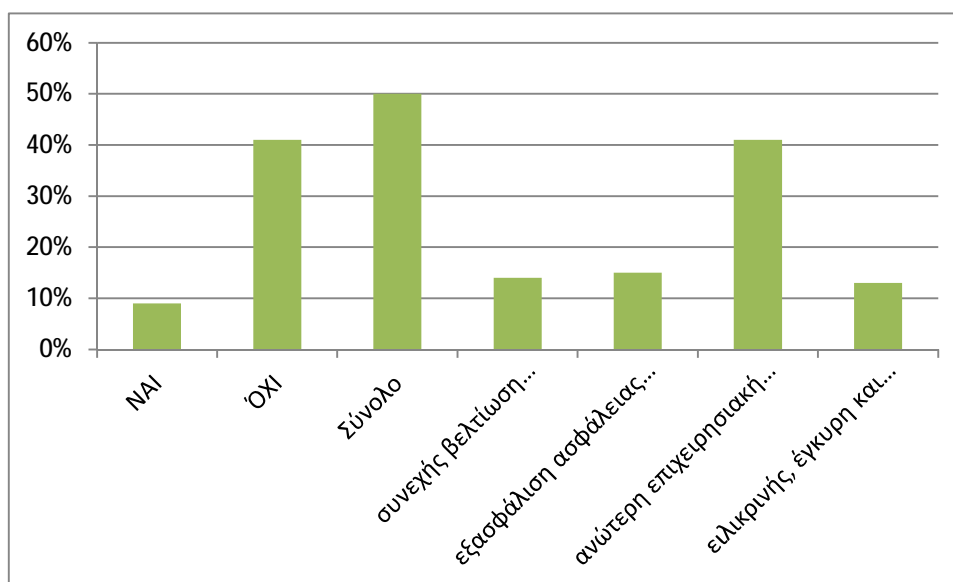

Σύμφωνα με τους ερωτούμενους η κυριότερη επιρροή στην τράπεζα φαίνεται να είναι η κρίση που εκδηλώνεται μέσω αξιών και αξιών.

6. Ποια μπορεί αν είναι τα ωφέλει από την σύμπτυξη των τραπεζικών υπηρεσιών λόγω οικονομικής κρίσης;

(στην παραπάνω ερώτηση μπορείτε να επιλέξετε περισσότερες από μια απαντήσεις)

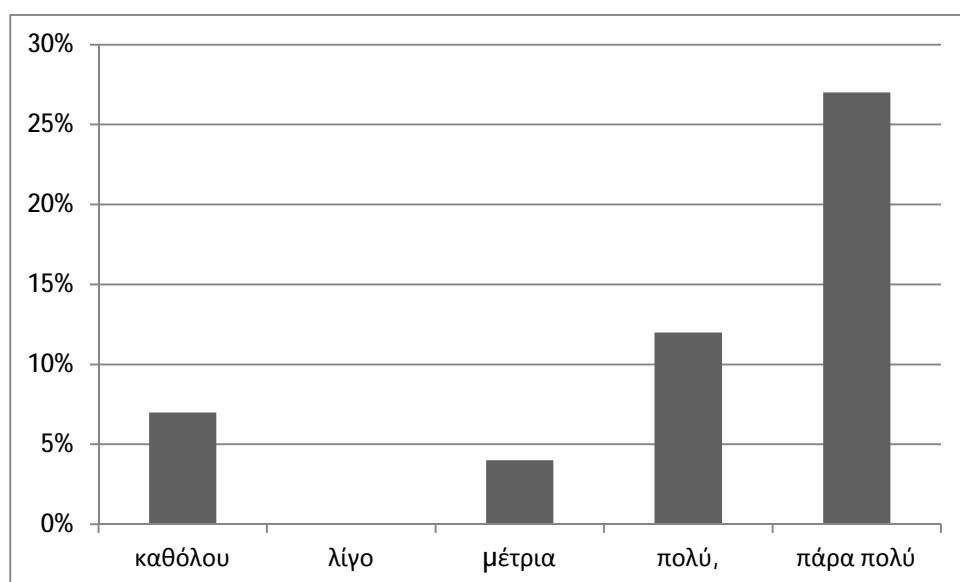
	ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
δημιουργία αξιών για τους πελάτες	5	5%
ακεραιότητα	15	15%
εμφανής ηγεσία	24	24%
δέσμευση στην εξέλιξη του ανθρώπου	7	7%
συνεχής βελτίωση προϊόντων και υπηρεσιών	14	14%
εξασφάλιση ασφάλειας υπαλλήλων και επιβατών	15	15%
ανώτερη επιχειρησιακή οργάνωση	41	41%
ειλικρινής, έγκυρη και συνεχής πληροφόρηση	13	13%

Σύμφωνα με τη γνώμη των τραπεζικών υπαλλήλων κυριότερα ωφέλει από την σύμπτυξη των τραπεζικών υπηρεσιών λόγω οικονομικής κρίσης είναι η ηγεσία και η ανώτερη επιχειρησιακή οργάνωση.

7. Πιστεύεται ότι το ενδεχόμενο τραπεζικής συγχώνευσης θα έχει αντίκτυπο στη θέση εργασίας σας;

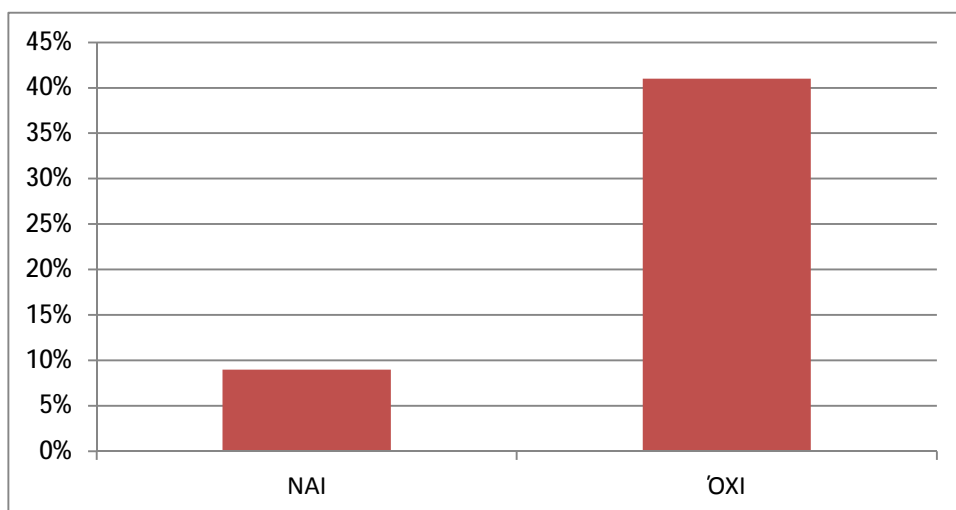
	ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
καθόλου	7	7%
λίγο	0	0%
μέτρια	4	4%
πολύ,	12	12%
πάρα πολύ	27	27%
Σύνολο	50	50,00%

Είναι προφανές ότι υπάρχει μεγάλο άγχος στους ερωτούμενους σε σχέση με το μέλλον της θέσης εργασίας τους.

8. Είστε αισιόδοξοι για το μέλλον ;

	ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	9	9%
ΌΧΙ	41	41%
Σύνολο	50	50%

Είναι προφανές ότι η συντριπτική πλειοψηφία των εργαζομένων στις τράπεζες δείχνουν ότι σκέφτονται με απαισιοδοξία για το μέλλον

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αλεξιάκης Π. Πετράκης Π., (2000), Εμπορικές και αναπτυξιακές τράπεζες, Αθήνα

Calomiris, Charles W., (2011), «Αίτια της κρίσης στην αγορά ενυπόθηκων στεγαστικών δανείων υψηλού κινδύνου», Άρθρο Α.1, Από τη διεθνή κρίση στην κρίση της Ευρωζώνης και της Ελλάδας: Τι μας επιφυλάσσει το μέλλον; Επιμέλεια Νικόλαος Β. Καραμούζης και Γκίκας Α. Χαρδούβελης, Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα.

Γκόρτσος, Χ., (2000), “Τραπεζικό περιβάλλον: Τραπεζικό δίκαιο”, Πάτρα, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Καραμούζης, Ν., (2009), «Τα αίτια της Διεθνούς Χρηματοπιστωτικής Κρίσης και ο ρόλος του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος», Eurobank EFG Economic Research: Η κρίση του 2007-2009: τα αίτια, η αντιμετώπιση και οι προοπτικές, Vol. 4, Νο. 8,

Νούλας, Γ.Α. (2000). Χρήμα και Τράπεζες, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Πανεπιστημίου Μακεδονίας.

Παπούλιας, Δ. (2002). Στρατηγική διοίκηση επιχειρήσεων και αλλαγών. Καστανιώτης.

Τερζίδης, Κ. και Τζωρτζάκης, Κ. *Διοίκηση ανθρώπινων πόρων*. Rosili

Ελληνική ένωση τραπεζών, (2011), Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα το 2010, Διαθέσιμο στο:

<http://www.hba.gr/main/Ereunes-meletes/EllinikoTrapezikoSistima2011.pdf>

Γιώργος Μιχαλόπουλος, Χρηματοδότηση των ελληνικών τραπεζών στη διάρκεια της κρίσης, Διαθέσιμο στο:

62.1.43.74/5Ekdosis/.../12-c%20Michalopoulos%20229-246.pdf

www.hba.gr/Index.asp?Menu=1

www.sigmalive.com/simerini/business/news/568699

www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/el/features/.../09/.../feature-02

www.imerisia.gr/article.asp?catid=26516&subid=2&pubid

[www.epistimonikomarketing.gr/to-**elliniko-trapeziko**-sustima-simera](http://www.epistimonikomarketing.gr/to-elliniko-trapeziko-sustima-simera)

[www.forin.gr/.../ti-tha-sumbei-sto-ellhniko-**trapeziko**-susthma-sto-epome](http://www.forin.gr/.../ti-tha-sumbei-sto-ellhniko-trapeziko-susthma-sto-epome)